

Oinarrizko Hiztegi Juridikoa

Euskaltzaindiaren Hiztegi Batuan oinarritua

Oinarrizko Hiztegi Juridikoa

Euskaltzaindiaren Hiztegi Batuko
lehen itzulian oinarritua

Cesar Gallastegi / Andres Urrutia / Esther Urrutia

Zuzenbide Fakultateko irakasleak - UD

Arantza Etxebarria

Terminologoa - UD

2005

Deustuko Unibertsitatea

Bilbo

Minor Bilduma, 4. zenb.

Eskubide guztiak erreserbatu daude. Debebatuta dago, legegaren arabera, argitalpen hau bikoiztea, biltzea edo igortzea, ez osorik, ez zatika, ezta inolako bitarteko edo prozedura teknikorik bidez ere, argitaratzaileen berariazko baimenik gabe.

© Euskaltzaindia, Hiztegia Batua
© Egileak: Arantza Etxebarria, Cesar Gallastegi,
Andres Urrutia eta Esther Urrutia
© Euskal Gaien Institutua. Deustuko Unibertsitatea
1. postakutxa-48080 Bilbo
www.deusto.es
publicaciones@deusto.es

ISBN: 84-9830-000-2

Legezko gordailua: BI-2.456-05

Fotokonposizioa: IPAR, S. Coop. - Bilbo

Imprimatzailea: RGM, S.A.

Aurkibidea

Atarikoa 11

Ezaugarri teknikoak 41

Oinarrizko Hiztegi Juridikoa 45

Atariko*

1. Sarrera: Hiztegi Batuaren nondik norakoak

Jurislinguista direnentzat, alegia, zuzenbidea eta hizkuntza batera lantzen dituztenentzat, ohikoa izaten da hitz arruntak eta hitz bereziak zedarriztatzea, zuzenbidearen ikuspegitik behinik behin. Horretarako, jurislinguista euskaldunek ezinbesteko abiapuntua dute gaur egun: Hiztegi Batua. Izan ere, Euskaltzaindiak Hiztegi Batuaren lanketari ekin dio azken urteotan. Bukatua eta argitaratua du, dagoeneko, Hiztegi Batu horren lehen itzulua; bigarrena hasita dago, eta hirugarren itzuli baterako itxaropenean ere, badabil gure akademia. Euskaltzaindiak badaki, jakin, hiztegi gintzarako osagarrien premia dagoela. Badaki, halaber, lehendabiziko eginkizun duela hizkera erkideari dagokiona. Hartara zehaztu du Hiztegi Batu horren helburua:

* Atariko hau Euskaltzaindiaren XV. Nazioarteko Biltzarrean (2001eko irailean egindako horretan) Andres Urrutiak eta Esther Urrutiak aurkeztutako txostenaren lehen zatia da, «Hiztegi Batuaren lehen itzulua. Hitz arruntak-Hitz bereziak, zuzenbidearen ikuspegitik» izenekoa. Euskaltzaindiak txosten hori argitaratzeko baimena eman du (Euskaltzaindiaren 2005eko otsailaren 24ko Zuzendaritzako bileran hartutako erabakia). Txostenaren bigarren zatia, hau da, hitzen zerrendari buruzkoa, Cesar Gallastegik eta Arantza Etxebarriak ere landu dute, hura osatu eta hobetzeko.

Hiztegi Batu hau da, Euskaltzaindiarentzat, euskal hitzen, aldaeren eta horien guztien erabileren zuzentasuna edo egokitasuna erabakitzeke irizpidea. [...]

Argi dago Euskaltzaindiaren Hiztegi Batua, lehen idatzaldi honetan, ortografia hiztegia dela batez ere, hau da, hitzen *forma* egokiaz ari dena. Ez da hori harritzekoa, arautze bidean gertatzen diren hizkuntza guztiak urrats hori egiten baitute lehenik. [...]

Hiztegi honek, arau kontu guztiak bezala, letra eta espiritua du. Esan gabe doa Hiztegi Batu hau ontzean erabili dugun filosofia dela, batez ere, euskaldunek aintzat hartzea nahi genukeena¹.

Horra hor Hiztegi Batuaren xede nagusia. Baditu, nolahi ere, beselako esanahiak:

Dena dela, aski da Hiztegiari gaingiroki begiratzea besterik ere eskaintzen duela ikusteko².

Hortaz, Hiztegi Batua ez da ortografia hutsean agortzen, eta hizkuntzaren hainbat ezaugarri bertara batzen ditu. Lerro nagusi horien artean, arloz arlo aritzen denak, hitz bilduma horretan, agerikoak izan ditzake landu beharreko hiztegi berezien hitzak ere. Halako berbek terminologiaren esparrua maiz-sarri uki dezakete. Euskaltzaindiak aspalditik aitortu zuen bere esparrutik kanpo zegoela langintza hori. Aitortza hori gorabehera, bistan da Euskaltzaindiaren ekarriaz balia gaitzkeela arloz arloko oinarri batzuk nabarmentzeko. Egia da Euskaltzaindiari ez dagokiola «administrazio-zuzenbidea» hiztegi berezia oso-osorik egitea. Alabaina, Euskaltzaindiak adierazi behar du hiztegi berezitu horretatik zer ekar daitekeen hiztegi batu eta orokorrera; alegia, hiztegi berezitu horren lehen urratsak Akademiatik bertatik etorri behar dira, hizkera erkidearen hiztegia zehazten doan neurrian.

Lehen pauso horiek bilatzeko eta, zehatzago, *administrazio-zuzenbidearen* arloko hitz berezi(tu)ak bilatzeko, lehenengo eta behin, Hiztegi Batu horretara jo izan dugu. Gure asmoa, lehen so edo hurbilketa honetan, hauxe izan da: Hiztegi Batu horretatik euskal juristarentzat

¹ EUSKALTZAINDIA: «Hiztegi Batua», *Euskera*, 45, 2 (2000), 481, 483 eta 484. orr.

² EUSKALTZAINDIA: *Ibidem*, 483. or.

erabilgarrien zer izan daitekeen plazaratzea. Egia esan, hiztegi osoa du erabili beharrekoa euskal legelariak, edozein euskaldun ikasik egin beharko lukeen moduan. Lanbideko jardunean, lege-administrazio irakaskuntza bideetan, horietan guztietan du zimentarri Hiztegi Batua euskaldun adituak.

Lege eta administrazio arloari dagokionez, Hiztegi Baturako lehen-daurrezko egiaztatzeak garamatza puntu honetara, alegia, *Zuz.* eta *Admin.* laburdurak erabilia, ea nahiko izango litzatekeen halako laburdura daramaten hitzak jasotzea, Hiztegi Batutik molda dezakegun hiztegiño juridikoa osatzeko. Hori egin... eta hara zer aurkitu dugun:

Admin. laburdurarekin:

ganbera 1 *Ipar.* 'logela'. 2 *Admin.:* *diputatuen ganbera; merkataritza ganbera; ganbera musika.*

ogasun 1 *Bizk.* 'ondasuna'. 2 *Admin.* 'finantzak'

Zuz. laburdurarekin:

oinordetza *Zuz.*

zehatu, zeha, zehatzen. 1 *du* ad. 'jipoitu'. 2 *Zuz.* 'zigortu'

Hiztegi Batuak bere lehen itzulian 21.119 sarrera dituela kontuan izanik, sinesgaitza da lau bakarrik izatea *administrazio-zuzenbideari* dagozkionak. Zerrenda sakon aztertuz gero, argiro-argiro ikus daiteke beste hitz batzuk, laburdura zehatzik ez duten arren, *administrazio-zuzenbidearen* arlo berezi horretakoak izan daitezkeela. Adibide gisa, aldera ditzagun **deklaratu** eta **zitanu** hitzak. Hona zer datorren, zehatz-mehatz, Euskaltzaindiaren argitalpenean, bi horien inguruan:

deklaratu, deklaratu, deklaratu. *du* ad. 1 (epaiketaren inguruko adierarekin batez ere). 2 h. **adierazi**, **agertu**, **aitortu**, **azaldu**, etab.

zitanu 1, zita(tu), zitanu. *du* ad. 1 'epailearen aurrean aurkezteko deitu'. 2 *g.er.* 'aipatu'. 3 *Heg.* 'hitzordua izan'

Nabari denez, ez da nahiko Hiztegi Baturako *Zuz.* eta *Admin.* laburduradun hitzak bilatzea, bertako hiztegi juridiko laburra osatzeko. Bilaketa-lana, beraz, ez zaigu hain erraz gertatuko. Zeintzuk izan behar dira, bada, lan horri ekiteko irizpideak?

1.1. *Gai zehatz baten azterketa: baldintzak*

Jakina denez, Hiztegi Batuaren lehenengo itzulian, Euskal Akademiak nahitaezko izan ditu oinarri batzuk, hala nola, Orotariko Euskal Hiztegia eta Euskararen Egungo Bilketa Sistematikoa. OEH eta EEBS izan dira orain arteko zutabe nagusiak, eta horietatik abiatuta osatu zen *Euskera* aldizkarian argitaratutako zerrenda.

Hasierako baldintzak horiek izanik, hitz juridikoak Hiztegi Batuan bilatzea ez da lan erraza izan, bi zutabeotan zuzenbideko edukia oso urria delako. Zuzenbidearen arloari gagozkiola, oinarriok askiezak dira, eta argiro esan behar da materiala gaurkotu beharra dagoela, multzo horretara bilduta ez dagoena batu eta sistematizatzeko, betiere, lehendik dagoena ahaztu gabe. OEHren oinarrietan, esaterako, hizkuntzaren testu juridiko-administratibo urriak ere falta dira. Bestelako bilketa lanetan ere, ez da ugaria azken urteotan alor honetan ekoitzi dena. Zerrenda osoa agortu gabe, badira horretarako tresnak izan daitezkeenak, hala nola, herrialde historikoetako aldizkari ofizialak, Euskal Autonomia Erkidegoko nahiz Nafarroako Foru Erkidegoko aldizkari ofizialak, IVAP-HAEEren argitalpenak, UZEIren lana, zuzenbideko fakultateek burutu dutena etab. Betiere, berriro diogu, hizkera erkide edo arruntari arlo honetako ekarriak egitekotan. Luzeago jardungo dugu, hala ere, puntu honi buruz, geroari buruzko kontuak aipatzean.

Bestelakoa egin bitartean, lehenengo itzuliari heldu diogu, Zuzenbidearen hizkerari dagozkion hitz berezkoak bilatzeko. Izan ere, hizkera juridikoa hizkera berezizat har daiteke, hizkera arruntari begira, eta jarraian hori adierazteko arrazoiak azalduko dira.

1.2. *Hizkera erkidea-hizkera berezituak*

Hizkera bereziek, hizkera arruntari begira, hainbat desberdintasun dituzte; baina nabariena da, hain zuzen ere, lexiko zehatza erabiltzea:

Todos los lenguajes especiales hacen uso del mismo sistema gramatical de la lengua general, pero se caracterizan por peculiares rasgos fonéticos (sólo relevantes en algunos lenguajes especiales),

léxico-semánticos, morfosintácticos y de estilo; aunque es el léxico específico de cada uno de ellos lo que sustancialmente los diferencia: los textos se distinguen por una alta frecuencia de lexemas desconocidos para el no iniciado o de unidades léxicas que tienen un significado diferente en la comunicación diaria³.

Hizkera juridikoaren kasuan, hizkera berezi(tu)en ezaugarri hori begi-bistakoa da. Horrekin batera, badira hizkera juridikoaren inguruan aipa daitezkeen beste ezaugarri batzuk ere.

Lehenengo eta behin, **hizkera juridikoa lanbide zehatz bateko hizkera da**, alegia, talde zehatz batek darabilen hizkera da:

The language of the law, sometimes even a particular word, has a dual aspect. Lawyers use language that is intended to speak to lawyers and laymen, as in contracts, jury instructions, notices, and even laws. Lawyers also use language that is intended to speak primarily to each other, in pleadings, opinions, articles, books, argument, the whole gamut of legal papers, and in the day-to-day negotiation and discussion that is the lawyer's life. In this latter aspect, a portion of the language of the law is *argot*, a 'professional language'⁴.

Bigarrenik, **hizkera juridikoa hizkera teknikoa da**, zientzia bati buruzkoa delako. Tekniko izatearen ondorioz, hizkera juridikoa zehatza ere bada; bestela, segurtasun juridikoa kolokan jarriko litzateke. Zehaztasun horren bila, oso lagungarri gertatzen da jurisprudentziaren eginkizuna:

The standard answer to any criticism of the language of the law is that this language is *precise*. If the criticism is especially violent, the answer is modified only to the extent of saying that the language of the law is *more precise* than the ordinary speech... Call it what you will. *Precise* it is said to be, and that virtue is deemed sufficient, that the clincher in any argument⁵.

³ J. MARTÍN eta beste batzuk: *Los lenguajes especiales*, Comares, Granada, 1996, XV. or.

⁴ D. MELLINKOFF: *The language of the law*, Little, Brown and Company, Toronto, 1990, 18. or.

⁵ D. MELLINKOFF.: *Ibidem*, 291. or.

Hirugarrenik, **hizkera juridikoa hizkera tradizionala dela** esan ohi da, gizartea dagoenetik, zuzenbidea ere badagoelako (*ubi societas, ibi ius*) eta, hori hitzen bitartez kanporatu behar denez gero, zuzenbidea dagoenetik, zuzenbideko hizkera ere badagoelako. Euskararen kasuan, beharbada, tradiziozko izaera hori ez da hain ugaria, baina ezin dira ahantzi Foru zuzenbideko nahiz Gaztelako zuzenbideko aztarnak.

Ezaugarri horiek guztiek berekin dakarte hizkera juridikoa hizkera berezi(tu)a izatea. Edonondik begira dakiola ere, horrek ez du esan nahi hizkera erkidetik aparte aztertu behar denik. Aitzitik, hizkera bereziak hizkera erkidearen espiritua errespetatu behar du, hizkera erkide horren arau eta garapenarekin bat etorriz:

Si aceptamos la hipótesis de que el idioma del derecho presenta características lingüísticas suficientes para constituir un lenguaje especializado, el postulado consisten en que todo lenguaje de este orden se desarrolla necesariamente en el seno de una lengua y, por consiguiente, que el vocabulario jurídico (francés) se desarrolla en el seno de la lengua (francesa), conexión elemental que no invita sólo a la comparación de esta lengua especializada con el lenguaje corriente o con otros lenguajes técnicos, sino que impone respetar el espíritu de la lengua a la que pertenecen según sus normas y su evolución⁶.

Hori dela eta, Hiztegi Batuaren nondik norakoak erabakigarri dira lexiko juridikoarentzat ere. Santiago Mollfulleda Buesak astronomiaren metafora erabili du, hizkera juridiko eta hizkera arruntaren arteko harreman ezinbestekoak azaltzeko. Metafora hori, agidanez, argigarri izan daiteke. Hizkera arrunta eguzkiarekin pareka daiteke, eta gogoratu behar da eguzkia masa gaseoso dela. Hori horrela izanik, «los tecnicismos específicamente jurídicos podrían concebirse como aquellas protuberancias solares que no dejan de pertenecer a la corona, aunque se proyecten a enormes distancias»⁷.

⁶ G. CORNU: *Vocabulario jurídico*, Temis, Santa Fe de Bogotá, 1995, XII. or.

⁷ S. MOLLFULLEDA BUESA: *Lenguaje jurídico y lengua común*, Bartzelonako Unibertsitatea, Bartzelona, 1980, 22. or. (doktoregoko tesiaren laburpena)

2. Hiztegi Batuan hitz juridikoak bilatzea: eskusibotasuna eta elkarrekikotasuna⁸

Esanaren arabera, Hiztegi Batuak, bere lehen itzuli horretan, hitz arruntak bildu ditu gehienbat. Horrek ez du esan nahi, ordea, hiztegi horretan hitz juridiko gutxi dagoenik. Aitzitik, guk 1.987 hitz juridiko aurkitu ditugu, eta horiek guztiak lan honen eranskin modura zerrendaturik datozkio irakurleari. Lehen itzuliko zerrenda osoko datuak kontuan hartuta (20.119 sarrera, 2.477 azpisarrera, 22.596 hitz gutzira), ondorio gisa esan genezake %10ek, gutxi gorabehera, zerikusia duela zuzenbidearen esparruarekin.

Hala eta guztiz ere, Hiztegi Batura zein hitz juridiko bildu den jakiteko, aurrenik, termino juridikoa zer den definitu behar dugu⁹. Definizioari eutsiz, **hitz jakin bat termino juridikoa izango da, baldin eta antolamendu juridikoak esanguraren bat ematen badio. Hortaz, hitz juridikoak esanahi edo karga juridikoa behar du izan, eta Zuzenbideko hiztegiaren barruan sartu behar da, eragile juridikoek hala erabiltzen dutelako. Edozein egitate, ekintza edo gertara juridikotzat har daiteke, baldin eta zuzenbideak arautzen dituen ondorioak sortzen baditu.**

Bigarrenik, behin termino juridikoa zer den argitu eta gero, hitz juridikoen eskusibotasuna eta elkarrekikotasuna izan behar dira kontuan.

⁸ Gureak egingo ditugu Enrique Alcaraz Varó jaunaren hitzak: «Ni qué decir tiene que esta clasificación es simplemente didáctica, ya que los límites entre los (tres) grupos no son siempre diáfanos, ni todos los hablantes nativos estarían dispuestos, en la mayoría de las ocasiones, a considerar que un término pertenece a un grupo o al otro». (E. ALCARAZ VARÓ: *El inglés jurídico*, Ariel, Bartzelona, 3. argitaraldia, 1998, 82. or.)

⁹ «Les mots à considérer ici, en eux-mêmes, sont les éléments du vocabulaire juridique, les termes juridiques. Deux critères associés les caractérisent comme entités de base du langage du droit:

»—Ils sont **porteurs d'un sens**. Ce sont des unités significatives. Dans cette fonction, chacun constitue une entité linguistique distincte et autonome qui suffit par elle-même à produire un sens, à signifier.

»—Ils sont porteurs d'un **sens juridique**. Ils ont un sens au regard du droit. Ceux que nous retenons reçoivent même plus spécifiquement leur sens du système juridique...» (G. CORNU: *Linguistique juridique*, Domat, Paris, 2. argitaraldia, 2000, 67. or.)

Hitz juridiko esklusiboak dira zuzenbideari soil-soilean dagozkionak. Halakoek esangura juridikoa besterik ez dute. Edozein erabilera izan dezaketen arren, beti esangura juridiko zehatzarekin erabiliko dira hitz horiek, ez baitute Zuzenbidearen esparrutik kanpo inolako esanahirik. Bistakoa denez, hitz juridiko esklusiboak oso-oso gutxi dira; gainera, ez dira adierazgarrienak, ez dituztelako Zuzenbidearen munduko erakunde oinarrikoenak islatzen.

Bestalde, **ez dira hitz juridiko esklusiboak** eta, beraz, elkarrekikoak dira zuzenbidearen hizkera eta hizkera erkidea batzen dituztenak. Zuzenbideko hiztegietan termino gehienak horrelakoak dira. **Hitz polisemikoak** izan ohi dira, eta **lexiko erkidea** aberasten dute¹⁰.

2.1. *Hitz juridiko esklusiboak*

Zuzenbideko hiztegietan halakoak gutxi badira, Hiztegi Batuan are gutxiago.

Zergatik hitz horiek esangura juridikoa baino ez dute?

a) Jatorria: hitz juridiko esklusibo gehienak ez dira berriak, nahiz eta berri batzuk izan (*juridicidad, salarial...*). Hitz berriak erabat zehatzak direlako edota gainerakoek duten jatorria dela medio, ez dute esanahi juridikoa besterik garatu.

b) Erabilera: hitz horien erabilerak eraginda esangura juridikoa baino ez dute:

—Zuzenbidean aditua denak bakarrik ezagutzen dituelako.

—Hitz horiek aditzera ematen duten esangura historikoa-edo desgertze bidean dago.

¹⁰ Ez gaitu inola ere harritu behar, hizkera juridikoa hizkera berezia izanik ere, polisemia nagusi izatea: «La primera revelación de este momento de síntesis consistió en designar la polisemia de los términos jurídicos como una de las características lingüísticas esenciales del vocabulario del derecho. Lo sabíamos del lenguaje corriente, pero muy a la carrera decíamos que un lenguaje técnico forja términos con un solo sentido. Acerca de esta creencia podíamos entrar en controversia, pero solo con respecto a los significados falsos. En cuanto a los demás, el fenómeno inevitable de la polisemia se imponía como una evidencia y como una riqueza científica que había que explotar» (G. CORNU: *Vocabulario jurídico*, Temis, Santa Fe de Bogotá, 1995, XV. or.).

—Hitz horien esangura, Zuzenbidearen praxiaren munduan ere, oso arruntak ez direlako, ez dira hiztegi arruntean sartzen.

—Hitz batzuk jurista mota batek erabiltzen dituelako: notarioek, forentseek...

c) Balioa: hitz horiek duten esangura erabat itxia da. Batzuetan esangura figuratiboa adieraziko dute (*sinalgmático, postulación...*) eta horrek hitz horien eratortzea oztopatzen du.

d) Aipakizunak: termino juridiko eskusiboek zehaztasuneko esangura teknikoa dute. Hitzen adierazia erreferente juridikoa delako, ez dute bizitza arruntean parekorik.

e) Konkurrentzia: hitz juridiko eskusiboek ez dute hiztegi arruntean parekorik, eta hizkera arruntean, azken horiek erabiliko dira, adibidez, *hizpaketa* (hitz juridiko eskusiboa) erabili beharrean, *klausula* erabil daiteke¹¹.

Laburbilduta, zeintzuk dira hitz juridiko eskusiboen ezaugarriak?

a) su monosemia, con lo cual se obtiene una gran precisión en su definición y gran estabilidad semántica y, consecuentemente permiten una gran seguridad jurídica; y b) su carácter medular, ya que, si no se entienden, no se puede comprender la especialidad. Algunos creen que éstos son los verdaderos *terms of art* (términos técnicos de la profesión), ya que para ellos no existe un equivalente en el (inglés) común o general¹².

Argi dago, beraz, hitz juridiko eskusiboak Hiztegi Batuan aurkitzea ia ezinezkoa izango dela. Saiatu, saiatu gara, eta hurrengoak agertu zaizkigu:

abokatu defentsaria
Euskal Autonomia
Erkidegoa
departamendu ‘Frantziako
 administrazio barrutia’
Europar Batasuna

Foru Aldundi
Foru Diputazio
jaurlaritza (Euskal
 Autonomia Erkidegoko
 gobernuaren izendatzeko)
Nafarroako Foru Erkidegoa

¹¹ A. URRUTIA eta A. LOBERA (arg.), *Euskara, Zuzenbidearen hizkera*, Deustuko Unibertsitatea, Bilbo, 2. argitaraldia, 1997, 91. or.

¹² E. ALCARAZ VARÓ, M. A. CAMPOS PARDILLOS eta C. MIGUÉLEZ: *El inglés jurídico norteamericano*, Ariel, Bartzelona, 2001, 94. or.

Hala eta guztiz ere, badira hitz juridiko eskusibo batzuk, Hiztegi Batuaren lehenengo itzuli horretan ageri ez direnak, baina bigarrenerako alboraezin gertatzen direnak. Hurrean ere, gure foru zuzenbideetako zenbait erakunde berezi izendatzeko, euskal izenak erabili izan dira betidanik. Are gehiago, askotan euskal izen horiek ez dute erdarazko parekorik eta, horregatik, erdaraz hitz egin edo idatzi arren, euskaraz erabili behar dira (ikus, bestela, Euskal Herriko Foru Zuzenbide Zibilaria buruzko 3/92 Legea, uztailaren 1ekoa). Halako erakunde bereziak dira, besteak beste, hurrengoak:

alkar-poderoso
erdirako/erdirikoa

gasaila
ondazilegi

2.2. *Hitz juridiko eskusibo ez direnak*

Zuzenbideko hiztegitan halakoak badira gehienak, orobat Hiztegi Batuan. CORNU jaunaren hitzetan, halako hitzen ezaugarri nagusia da *la double appartenance*:

Dans leur immense majorité les termes du vocabulaire juridique ont également un sens dans le langage commun. À la vérité, ce peut être le même. Mais, dans la plupart des cas, il s'agit d'un sens différent. Lorsque cela est, un même terme est, par la pluralité de ses sens, à cheval sur le langage du droit et sur le langage courant. Un tel chevauchement pourrait être nommé double appartenance. Les termes de double appartenance sont ceux qui ont au moins un sens dans chaque vocabulaire¹³.

Hona hemen Hiztegi Batuaren lehen pasaldian ageri diren hitz batzuk:

agindu
arau
betebehar
botere
debeku
eskubide
erakunde

hitzarmen
ohitura
proiektu
proposamen
zigor
zor

¹³ G. CORNU: *Linguistique juridique*, Domat, Paris, 2. argitaraldia, 2000, 74. or.

Azal dezagun, gaingiroki bada ere, zergatik hartu ditugun hitz horiek eta antzekoak, gure Hiztegi Batutik osaturiko hiztegi juridikoa moldatzeko.

Har dezagun, esaterako, kaleko eta lagunarteko hizkera. Halakoetan ohikoa da *ez dago horretarako eskubiderik!* entzutea. Esaldi horretan, *eskubide* hitzak ez du karga juridiko berezirik. Zernahi gisaz, *bizitzeko eskubidea* edota *grebarako eskubidea* aipatzen direnetan, *eskubide* hitzak karga juridiko berezia bereganatzen du. Orobat *ohitura* hitzarekin. Urtero-urtero Ibilaldira joatea *ohitura* izan daiteke, eta hitzak, kasu horretan, ez du esanahi juridikorik. Alabaina, *ohitura zuzenbidearen iturri izan daiteke* adierazten dugunean, orduan hitz horrek karga juridiko saihestezina erakartzen du. Adibideak anitz izan daitezke: *diruak boterea dakar / Montesquieu-k botere legegilea, botere berteazlea eta botere judiziala bereizi zituen; asteburuan etxean geratu beharko zara, zigortuta zaude eta / urtebetetik sei urte arteko espetxeldi-zigorra*. Agerikoa denez, kasurik gehienetan, hitz batek esangura juridikoa izateak ez du baztertzen hitz berberak esangura arrunta izatea, ezta alderantziz ere, esanahi arruntak ez baitu esanahi juridikoa alboratzen.

Nabari denez, halako hitz juridikoak etengabe erabiltzen dira eguneroko hizkeran eta, horregatik, orokortu egin dira. Horrek berarekin ekarri du euren esangura guztiontzat ezaguna (edo, behintzat, erdi ezaguna) izatea. Ondorenez, inoiz gertatzen da hitz juridikoen erabilera irudizkoa baino ez izatea¹⁴.

¹⁴ «Así, es posible advertir el desvío semántico del término de Derecho fiscal IVA, *Impuesto sobre el Valor Añadido*, en el texto siguiente: *El IVA de la moralidad*. Así también, el referido término *hipoteca* ha llegado a generalizarse de tal modo que, en su pleno significado jurídico, se utiliza en campañas publicitarias del tipo: *Hipoteca abierta de la Caja Rural. Una hipoteca abierta a tus necesidades*. Junto a los dos términos citados, IVA e hipoteca, también pasan a la lengua general, entre otros, los términos jurídicos *arras, tutor, candidato, herencia, robar, cómplice, testamento, testigo, legítimo y juez*». (J. MARTÍN eta beste batzuk: *Los lenguajes especiales*, Comares, Granada, 1996, 48. or.). Barregura eragiten duten adibideak ere jar daitezke, esaterako, zezenen munduan: «Los Toros. Aplazamiento de sentencia. Ambos novilleros tuvieron que entenderse con reses no aptas, por lo que la vista de la causa, ante el tribunal de los aficionados taurinos, deberá aplazar su sentencia».

3. Hitz juridikoei Hiztegi Batuan dagozkien markak

3.1. *Euskalki marka*

Hainbat hitzen formaren ondoan *Bizk.*, *Ipar.* eta *Naf.*, *Gip...* ikurak ematen ditugu. Euskalki markaren bat azaltzen duten hitz horiei buruz esan behar da ez dela inondik ere Euskaltzaindiaren asmoa, marka horiek eranstea, horrelako hitzak baztertea; aitzitik, euskalki hitzok Hiztegi Batuan sartzeak adierazten du Euskaltzaindiak bultzatu egin nahi dituela idazleak hitz horiek erabiltzera —jakinarenean gainean eta nori bere senak agintzen dion eran, jakina— horrela euskaldun guztien ondare bihurtuz joan daitezten¹⁵.

Hori egia bada ere, ezin ukatuzkoa da, maiz-sarri, euskalki bateko hitza gehitzean, beste hitz bat hobetsi beharra izan duela Euskaltzaindiak, hobetsitako hori Euskal Herri osoko euskara estandarrerako egokiagoa delako. Hori ezin da inondik ere kritikatu, Hiztegi Batuak zein helburu duen aintzakotzat hartuz gero. Horren argigarri gisa, aldera dezagun hona pare bat adibide:

errentero *Heg.* h.

maizter

kastigu *Heg.* h. **zigor**

hartzedun *Ipar.* h.

hartzekodun

tratulant *Ipar.* h. **tratulari**

Horren inguruan, honako kezka hau azaltzen zaigu: *Heg.* marka duten hitzen kasuan, maizago gertatzen da beste bat hobestea, *Ipar.* marka duten hitzen kasuan baino. Zergatik ote? Esate baterako, Hegoaldeko *juez*-aren ordeztu, *epaile* hobetsi da; baina Iparraldeko *juje*-aren aldamenean, ez da *epaile* hobetsi. Arrazoia ez dugu argi ikusten. Menturaz, batek (iparraldekoak) izan dezakeen literatur tradizioa da besteak falta duena.

Beste batzuetan, aldiz, euskalki marka gehitu da, hitz zehatzak esanahi edo erabilera desberdinak izan ditzakeelako lurralde desberdinetan. Berbarako,

¹⁵ EUSKALTZAINDIA: *Ibidem*, 482. or.

eragotzi, eragotz, eragozten. *du ad.* 1 *Ipar. Zah.* ‘egotzi’. 2 *Heg.* ‘debekatu’: *argia ikustea eragozten didatenak.* 3 (erdarazko *molestar, déranger*): *eragozten dizu hain berandu deitzeak?*

manifestatu, manifesta, manifestatzen. 1 *Heg. da ad.:* *milaka lagun manifestatu ziren Bilboko kaleetan.* 2 *Ipar. du ad.:* *milaka lagunek manifestatu zuten Baionako kaleetan.*

a) *Heg.* marka dutenak:

Heg. ikurraren esanahia bestelakoa da, eta bitarikoa. Batzuetan, *Heg.* ikurraren bidez adierazi nahi dugu, delako hitza berria dela eta gaztelaniaz ez dakitenentzat ezin ulertuzkoa —*aleazio*, esaterako—; horrelako hitz askok bikotea osatzen dute *Ipar.* marka daramaten hitzekin —*Heg.* ikurra duen *alfonbra*-k *Ipar.* duen *tapiz*-ekin adibidez—. Kasu hauetan Euskaltzaindia ez da gauza izan euskaldun guztiok batu gaitzakeen forma bakar bat eskaintzeko, eta, oraingoz, horrelako bikoteekin etsi behar izan du. Beste kasu batzuetan, *Heg.* ikurrak —*aspertu*-ren lehen adieran, esaterako— adierazten du delako erabilera Hegoaldekoa soilik dela, eta horrelakoetan, noski, ez zaio horiek erabiltzeari inolako oztoporik jarri nahi. Ez dugu uste inongo irakurlek arazorik izango duenik batzuk eta besteak bereizten¹⁶.

Bi helburu horiek gogoan izanik, jarraikoak dira *Heg.* markarekin jasotako juridiko-administratibo kutsuko hitzik adierazgarrienak:

derrigor h. baitezpada, nahitaez
derrigorrean h. behartuta
 derrigorrez* e. **derrigorrean**
derrigorre(z)ko h. baitezpadako,
nahitaezko
derrigortu, derrigor(tu), derrigor-
 tzen. *du ad. h. behartu*
doarik h. doan

eragotzi, eragotz, eragozten. *du ad.*
 1 *Ipar. Zah.* ‘egotzi’. 2 *Heg.*
 ‘debekatu’: *argia ikustea era-*
gotzen didatenak. 3 (erdarazko
molestar, déranger): *eragozten*
dizu hain berandu deitzeak?
errentero h. maizter
heredatu, hereda, heredatzen. *du*
ad. ‘jarauntsi’

¹⁶ EUSKALTZAINDIA: *Ibidem*, 482. or.

herentzia ‘ondoretasuna’
juez h. **epaile**
juizio ‘epaiketa’
juzgatu, juzga, juzgutzen. *du* ad. h.
epaitu
kargu hartu ‘erantzukizuna eskatu’
karrera h. **ikasketak**: *Zuzenbide karrera* h. *Zuzenbide ikasketak*.
kastigatu, kastiga, kastigatzen. *du* ad. h. **zigortu** **kastigu** h. **zigor**
kontzeju
letradu ‘legelaria’
lukurreru h. **lukurari**
manifestatu, manifesta, manifestatzen. 1 *Heg. da* ad.: *milaka lagun manifestatu ziren Bilboko kaleetan*. 2 *Ipar. du* ad.: *milaka lagunek manifestatu zuten Baionako kaleetan*.

merkantzia h. **salgai**, **gai**
ofenditu, ofendi, ofenditzen. *du* ad. ‘iraindu’
partidu 1 h. **partida**. 2 h. **alderdi**
pertsegitu, pertsegi, pertsegitzen. *du* ad.
petxa 1 ‘zerga’
petxatu, petxa(tu), petxatzen. *du* ad. ‘zerga ipini’
protesta
sasiletradu *sasiletraduentzat ez dago legerik*.
tesoro h. **altxor**
testigantza ‘lekukotasuna’
testigu ‘lekukoa’
tokamen: *irabazietan bakoitzari dagokion tokamena*.
zuzendu, zuzen(du), zuzentzen. *da/du* ad.

b) *Ipar.* marka dutenak:

asurantza ‘asegurua’
asurantz hartu
bastart
boz 2 1 ‘botoa, autarkia’. 2 ‘bozketa, hauteskunda’
eragotzi, eragotz, eragozten. *du* ad. 1 *Ipar. Zah.* ‘egotzi’. 2 *Heg.* ‘debekatu’: *argia ikustea eragozten didatenak*. 3 (erdarazko molestar, déranger): *eragozten dizu hain berandu deitzeak?*

erregelamendu h. **araudi**, **arautegi**
galdatu, galda, galdatzen. *du* ad. 1 ‘goritu’. 2 *Ipar.* ‘galdegin, eskatu’
galde 1 ‘galdera, itauna’. 2 *Ipar.* ‘eskaera’
galde-erantzunak
gazitigatu, gazitiga, gazitigatzen. 1 *dio* ad. ‘abisatu, ohartarazi’. 2 *Ipar. du* ad. ‘zigortu’

- gaztigu** 1 ‘abisua’. 2 *Ipar.* ‘zigorra’
gizalde *batez ere Ipar.* ‘giza taldea’
- hartzedun** h. **hartzekodun**
igurikimen ‘itxaropena’
inkesta 1 ‘iritzi-bilketa’ 2. *Ipar.* ‘auzitegiko ikerketa’
izpiritu *Ipar.* edo *Jas.* h. **espiritu**
jabaldura
jujamendu ‘epaiketa’
jujatu, *juja*, *jujatzen.* *du ad.* ‘epaitu’
juje ‘epaile’
kitantza ‘ordainagiria’
kobratu, *kobra*, *kobratzen.* *du ad.* 1 *Ipar.* ‘berreskuratu’. 2: *soldata kobratu.*
- laido** *Ipar.* edo *Jas.*
langilego 1 *Ipar.* ‘langiletasuna’. 2* e. **langileria**, **langileak**
lekatu 1, *leka(tu)*, *lekatzen.* *du ad.* *Zah.* ‘kanpo utzi, salbuetsi’
libera 1 ‘Frantziako dirua’. 2 *Ipar.* h. **libra libertate** *batez ere Ipar.* ‘askatasuna’
- librantza**
luzamendu
manamendu ‘agindua’
manatu, *mana*, *manatzen.* *Ipar.* eta *Naf.* *du ad.*
manatzaile *Ipar.* eta *Naf.*
manifestatu, *manifesta*, *manifestatzen.* 1 *Heg. da ad.:* *milaka lagun manifestatu ziren Bilboko kaleetan.* 2 *Ipar. du ad.:* *milaka lagunek manifestatu zuten Baionako kaleetan.*
- manupeko**
meneko
ofentsatu, *ofentsa(tu)*, *ofentsatzen.* *du ad.* ‘iraindu’
ofentsatzaile ‘iraintzailea’
ordenu ‘hilburukoa, testamentua’
paga 1 *Ipar.* eta *Naf.* ‘lansaria’: *apezen paga.* 2 *Heg.* (haurrei ematen zaiena)
partitu, *parti*, *partitzen.* *Zah.* edo *Herr.* 1 *du ad.* ‘zatitu, banatu, bereizi’. 2 *Ipar. da ad.* ‘joan, irten, abiatu’
petzero ‘mendekoa’
populu
prefet
premu ‘seme nagusia; ‘oinordekoa’
premugo
premutasun
profitatu, *profita*, *profitatzen.* *Ipar. du ad.* *Herr.*
prometatu, *prometa*, *prometatzen.* *Ipar. du ad.* *Zah.* ‘promestu, agindu’
prozedura 2 h. **isun**
tratulant h. **tratulari**
ukan, *ukaiten.* *du ad.* ‘izan’
ukandun *Ipar. g.er.*
utzietsi, *utziets*, *utziesten.* *du ad.* ‘bertan behera utzi’

c) *Bizk.* marka dutenak:

apartatu, aparta, apartatzen. *du* ad.
Lgart. 1. *Gip.* eta *Bizk.* ‘aukeratu’.
2 ‘bereizi’

behargin

beharrizan *batez ere Bizk.* ‘beharrera, premia’

gizaldra ‘giza taldea’

gizateria

jagon, jagoten. *du* ad.

legegin ‘legegilea’

ogasun 1 *Bizk.* ‘ondasuna’. 2 *Admin.* ‘finantzak’

ostendu, osten, ostentzen. *da/du* ad. ‘ezkutatu’

pentzudan: *arazo hori nire pentzudan utz ezazue* (‘nire ardura-pean’)

postura ‘apustua’

senikera ‘senidetasuna, ahaidetasuna’

testigutza ‘lekukotasuna’

Bada beste bat, *Bizk.* markarik ez duena, baina argi eta garbi lurralde historiko horri dagokiona:

elizate ‘Bizkaiko lur zabaleko herria’

d) *BNaf.* marka dutenak:

Bat bakarrik.

auzapez *Lap.* eta *BNaf.*

e) *G-B* marka dutenak:

Ez dugu halakorik bilatu.

f) *Gip.* marka dutenak:

Bailara hitzaren kasuan izan ezik, bestelakoetan beste laburdura batzuekin ageri da.

apartatu, aparta, apartatzen. *du ad. Lgart.* 1. *Gip.* eta *Bizk.* ‘aukeratu’.
2 ‘bereizi’

bailara ‘eskualde txikia’

lizentzi izan *da ad. Herr.* ‘zilegi izan’

g) *Lap.* marka dutenak:

Bat bakarrik eta ez darama laburdura hori bakarrik.

auzapez *Lap.* eta *Bnaf.*

h) *Naf.* marka dutenak:

Ez dago *Naf.* marka huts-hutsean daraman hitzik. Daudenek, *Naf.* markaz gain, *Ipar.* marka daramate. Hona hemen halakoak:

manatu, mana, manatzen. *Ipar.* eta *Naf. du ad.*

manatzaile *Ipar.* eta *Naf.*

paga 1 *Ipar.* eta *Naf.* ‘lansaria’: *apezen paga.* 2 *Heg.* (haurrei ematen zaiena)

i) *Zub.* marka dutenak:

jesan, jesa(i)ten. *Zub. du ad.* ‘maileguz hartu’

ogen *Zub.* h. **hoben**

3.2. *Mailegu zaharkituak eta gutxi erabiliak*

Erabileraren aldetik, hitz zaharkituak —*zah.*—, gutxi erabili direnak —*g.er.*— eta gaur egun gutxi erabiltzen direnak —*g.g.er.*— ere markatu dira¹⁷.

¹⁷ EUSKALTZAINDIA: *Ibidem*, 483. or.

a) *Zah.* marka dutenak:

eragotzi, eragotz, eragozten. *du ad.* 1 *Ipar. Zah.* ‘egotzi’. 2 *Heg.* ‘debekatu’: *argia ikustea eragozten didatenak.* 3 (erdarazko molestar, déranger): *eragozten dizu hain berandu deitzeak?*

ero 1, eraiten. *du ad.* ‘hil, erail’

heredero h. **oinordeko**

juramentu 1 h. **zin.** 2 h. **arnegu, birao**

konplimendu 1 ‘bururatzea, bukatzea’. 2 ‘kortesiazko hitza, ele onak’

kontsultatu, kontsulta(tu), kontsultatzen. *du ad.* ‘argibidea, kontseilua eskatu’

lekatu 1, leka(tu), lekatzen. *Ipar. du ad. Zah.* ‘kanpo utzi, salbuetsi’

narrio ‘akatsa, orbana’

ofentsagarri ‘iraingarria’

partitu, parti, partitzen. *Zah. edo Herr.* 1 *du ad.* ‘zatitu, banatu, bereizi’. 2 *Ipar. da ad.* ‘joan, irten, abiatu’

prometatu, prometa, prometatzen. *Ipar. du ad. Zah.* ‘promestu, agindu’

traditu, tradi, traditzen. *du ad.* ‘saldu, saldukeria egin’

b) *g.er.* marka dutenak:

salerosi 1, saleros, salerosten. *du ad.*

ukandun *Ipar.*

zitate 1, zita(tu), zitatzen. *du ad.* 1 ‘epailearen aurrean aurkezteko deitu’. 2 *g.er.* ‘aipatu’. 3 *Heg.* ‘hitzordua izan’

c) *g.g.er.* marka dutenak:

tribunal 1 ‘auzitegia’. 2 ‘epaimahaia’

3.3. *Terminoen maila: Behe mailakoa / Goi-mailakoa / Herri-mailakoa / Jasoa*

Hainbat sarreratan hitzaren maila adierazi da, behe mailakoak —lagunartekoak eta herrikoiak— eta goi mailakoak edo jasoak —literarioak etab.— bereiziz¹⁸.

¹⁸ EUSKALTZAINDIA: *Ibidem*, 483. or.

a) *Beh.* marka dutenak:

prenda *Heg.* 1 *Beh.* ‘bahia’. 2 *Zah.* ‘dohaina’

b) *Goi.* marka dutenak:

Ez dago halakorik.

c) *Herr.* marka dutenak:

edade *Heg.* h. **adin**

edadeko *Heg.* h. **adineko**

inozente 1 ‘errugabea’. 2 ‘tolesgabea’

justu

kiebra *Heg.* ‘porrota’

konpromiso *Heg.*

lizentzi izan *Gip. da ad. Herr.* ‘zilegi izan’

partitu, parti, partitzen. *Zah.* edo *Herr.* 1 *du ad.* ‘zatitu, banatu, bereizi’. 2 *Ipar. da ad.* ‘joan, irten, abiatu’

profitatu, profita, profitatzen. *Ipar. du ad.*

segurantzia *Heg.* ‘segurantza’

tokatu, toka(tu), tokatzen. *Heg. da/zaio ad.*

d) *Jas.* marka dutenak:

eskudantzia 1 ‘ausardia’. 2 ‘bote-rea’

iraungi, iraungitzen. *da/du ad.* ‘itzali; ahitu’

izpiritu *Ipar.* edo *Jas.* h. **espiritu**

judizio ‘epaiketa’

laido *Ipar.* edo *Jas.*

3.4. *Sinonimia*

Ahalik eta informazio osagarri gehiena emateko eginahal horretan, ahalegina egin da sinonimoak eta antonimoak ematen. Sinonimoei buruz esan behar da batzuk sinonimo beteak direla eta beste batzuk ez. Esaterako, euskarazko *bela* guztiak *haize-oihal* dira, eta

orobat *haize-oihal* guztiak *bela*; hortaz, ‘**bela** *Sin. haize(-)oihal*’ eta ‘**haize(-)oihal** *Sin. bela*’ eman ditugu; baina, aldiz, nahiz *azote* guztiak *zigor* diren, *zigor* guztiak *azote* ez direnez gero, ‘**azote** *Sin. zigor*’ eman dugu, baina ez alderantzizkoa¹⁹.

Hitz juridikoen kasuan, sinonimo beteak gertatu dira gehienak, eta horrek azaltzen du, bat ematerakoan, horren alderantzizkoa ere zerrendaratzea. Ikus, bestela, hurrengo adibideak:

ageriko: *politikarien ageriko bizitza; ageriko aurrezkoa. Sin. jendaurreko, publiko*

aholkatu, *aholka, aholkatzen. du ad.: norbaitek norbait zerbait egitea aholkatu; aholkatu zuen Adan hark ere har zezan sagar hartatik. Sin. aholku eman*

atzerrialdi *Sin. erbestealdi*

doan *Sin. dohainik*

dohainik *Sin. doan*

enkante: *enkantean jarri, saldu.*

Sin. erremate

erantzukizun *Sin. erantzunbehar*

erantzunbehar *Sin. erantzukizun*

erbestealdi *Sin. atzerrialdi*

erkide 1 iz. ‘partaide, bazkidea’.

2 izond. *Sin. komun*

erremate 1 *Heg. Herr. ‘azkena, bukaera’: erremate txarra eraman* (‘fin gaizto egin’). 2 ‘enkantea’

espetxe *Sin. kartzela, presondegi*

idazkun *Sin. inskripzio*

inskripzio 1 ‘izen ematea’. 2 *Sin. idazkun*

itsasketa: *itsasketan ohituak diren gizonak. Sin. nabigazio*

jabego *Sin. jabetasun, jabetza*

jabetasun *Sin. jabego, jabetasun*

jabetza *Sin. jabego, jabetasun*

(kale) **agerraldi** *Sin. manifestazio*

kontzientzia(-)eragozle *Sin.*

kontzientzia(-)objektore

kontzientzia(-)eragozpen *Sin.*

kontzientzia(-)objekzio

kontzientzia(-)objektore *Sin.*

kontzientzia(-)eragozle

kontzientzia(-)objekzio *Sin.*

kontzientzia(-)eragozpen

lankidego *Sin. lankidetza*

lankidetza *Sin. lankidego*

legedi *Sin. legeria*

legeria *Sin. legedi*

manifestazio *Sin. (kale) agerraldi*

merkatalgo *Sin. merkataritza*

merkataritza *Sin. merkatalgo*

monarkiko *Sin. erregetiar*

nabigazio *Sin. itsasketa*

publiko *Sin. ageriko, jendaurreko; herri(-)*

¹⁹ EUSKALTZAINDIA: *Ibidem*, 483. or.

4. Hiztegi Batuko hitz juridikoen sailkapena, Zuzenbidearen arlotik

4.1. *Zuzenbidearen adar guztietan ager daitezkeenak*

adindun	erantzukizun
adingabe	erregistro
agiri	errenta
akta	hierarkia
aplikazio	indargabetasun
arbitrario	juridiko
artikulu	justizia
askatasun	lege
dokumentu	notariotza
ebazpen	xedapen
erabaki	zuzenbide

4.2. *Zuzenbide publikoa*

a) *Administrazio zuzenbidea:*

administrari	ertzaintza
administrazio	funtzionario
alkate	ganbera
aldundi	gubernadore
ararteko	hirigintza
baimen	ministerio
departamendu	ogasun
departamentu	sailburu
diputazio	udal
erkidego (autonomia erkidego;	zentralizatze
foru erkidego)	zinegotzi

b) Auzibideetako zuzenbidea:

abokatu (abokatu defentsaria)	kereila
absolbitu	kondena
akusazio	lekuko
auzilari	magistratu
deklarazio	peritu
epai	probidentzia
epaiketa	prozedura
epaitegi	prozesu
epaitu	salaketa
irnotasun	sententzia
jurisdikzio	zitate
jurisprudenzia	

c) Zuzenbide politikoa:

abdikatu	gutxiengo
aberi	hauteskunde
anarkia	independenzia
botazio	inperialismo
bozketa	jeltzaletasun
burujabetasun	kantziler
demokrazia	karlismo
diktadura	kolonialismo
enperadore	konfederazio
erreferendum	kongresu
errege	konstituzio
errepublika	koroa
eskumen	legebiltzar
estatu	legegintzaldi
estatutu	lehendakari
faxismo	leninismo
federalismo	liberalismo
gobernu	maoismo
gorte	marxismo

monarkia
 nazio
 nazismo
 oposizio
 parlamentu
 plebiszitu
 referendum
 senatu
 separatismo

sozialdemokrazia
 subiranotasun
 sufragio
 teknokrazia
 tirania
 totalitarismo
 tradizionalismo
 trantsizio
 troskismo

d) Zigor zuzenbidea:

abortu
 amnistia
 aringarri
 atxiloketa
 aurrekari
 bahiketa
 biktima
 bortxaketa
 ebatsi
 egile
 erailketa
 errudun
 errugabe
 espetxe
 falta

hilketa
 irain
 iruzur
 isun
 kartzela
 konfiskatu
 krimen
 lapurreta
 mehatxu
 ostu
 preso
 tortura
 trafiko
 zigor

4.3. *Zuzenbide pribatua*

a) Foru zuzenbidea:

apartatu
 elizate
 foral
 foru
 foruzale

foruzaletasun
 hilburuko
 seniparte
 zorbide

b) Merkataritza zuzenbidea:

akzio
aseguru
baltzu
banku
bazkide
bazkun
billete
burtsa
enpresa
harpidetza
jaulkipen
jesapen
kooperatiba

kotizazio
mailegu
marka
merkataritza
obligazio
partaidetza
patente
poliza
porrot
sindiko
sozietate
txeke

c) Zuzenbide zibila:

absentzia
apustu
bahi
besterendu
dibortzio
elkarte
erres
eskualdatze
eskuratze
ezgaitasun
ezkonsari
ezkontza
fruitu
fundazio
gaitasun
gordailu
gozamen
harrera

hartzekodun
herentzia
higiezin
higikor
hilburuko
hipoteka
idazkun
jabetza
jaraunsle
komisario
kontratu
maiztertza
ezkonsari
ezkontza
fruitu
fundazio
gaitasun
gordailu

gozamen
harrera
hartzekodun
herentzia
higiezin
higikor
hilburuko
hipoteka
idazkun
jabetza
jaraunsle
komisario

kontratu
maiztertz
mantenu
nortasun
oinordetza
okupazio
ordenu
salerosketa
testamentu
trukatze
tutoretza
zordun

4.4. *Zuzenbide historikoa*

ekandu
eskribau
kontzeju
korrejidore

merindade
pragmatika
prefektu
zedula

5. **Hitzen osaera**

Atal honen azterketak lan oso baterako emango luke. Horregatik, hitz juridikoetan gehien erabiltzen diren atzizki eta aurrizkiak besterik ez ditugu aztertuko.

5.1. *-keta/-pen atzizkiak*

a) *-keta* atzizkia daramaten hitzak:

atxiloketa
bahiketa
bihurketa
bilketa

bortxaketa
bozketa
epaiketa
erailketa

erosketa
galdeketa
hilketa
itaunketa
itzulketa
kanporaketa
kenketa kudeaketa
lehiaketa
lekualdaketa
miaketa

mugaketa
ordainketa
salaketa
salerosketa
suntsiketa
tokialdaketa
zatiketa
zerga-bilketa
zigorketa
zuzenketa

b) *-pen* atzizkia daramaten hitzak:

adierazpen
agerpen
aitorpen
aurreikuspen
baieztapen
berrespen
ebazpen
egiaztapen
ekarpen
eragozpen
esleipen
ezarpen
ezespen
ezeztapen
galarazpen
hautapen
hautespen
idazpen

igorpen
ihardespen
irizpen
izendapen
jakinarazpen
jaulkipen
jesapen
legeztapen
luzapen
onarpen
onespen
salbuespen
salerospen
sorospen
suntsipen
ustiapen
xedapen

5.2. *-garri/-kor* atzizkiak

a) *-garri* atzizkia daramaten hitzak:

aberasgarri
aringarri

arbuiagarri
erabakigarri

eragingarri
ezeztagarri
frogagarri
iraingarri
kitagarri
kaltegarri

kondenagarri
ofentsagarri
ordaingarri
suntsigarri
zigorgarri

b) *-kor* atzizkia daramaten hitzak:

bihurkor
eraginkor
higikor
iraungikor

mugikor
suntsikor
zaticor

5.3. *Aurrizkien aipamen laburra*

Aurrizkiei dagokienez, ezin da esan aurrizki jakin bat edo batzuk berezko zaizkienik zuzenbideko hitzei. Esate baterako, *ber-/bir-* biko-teari dagokionez, *berjabetasun* eta *birsaldu* hitzak besterik ez dira ageri; *aurre-* aurrizkiaz denaz bezainbatean, zerbait gehiago, baina ezer gutxi (*aurreikus*, *aurreikuspen*, *aurrekari*, *aurrekontu*).

6. Ondorioak: lehenengo itzulitik bigarren itzulira

6.1. Gutxieneko baldintzak

Zuzenbideko euskal ikasle asko eta asko kezkatuta azaltzen dira, ikasketa planeko ikasgai gogorrek ikasteaz gain, hizkera ilun eta nahasia bereganatu behar dutelako, zuzenbideari dagokion mundu horretan aritu ahal izateko²⁰. Horren jakitun izanik, Deustuko Unibertsitateko

²⁰ Hizkera juridikoa, beraz, oztopo bihurtzen da zuzenbidearen munduan sartu nahi diren horientzat. Aise uler daiteke kezka hori, hizkera juridikoaren berezitasun nagusia lexikoa dela gogoratuz gero: «Le langage du droit est un langage de spécialité, dont l'une des caractéristiques est d'employer une nomenclature spécialisée encadrée par un

Euskara Juridikoaren Mintegiak jardunari ekin zion. 1993. urtean, orduko, ikasketa plan berria ezarri zen, eta horrek, lehenengo eta bigarren mailan, Euskara Tekniko Juridiko izeneko ikasgaia ezarri zuen, aukerazko ikasgaien artean (esan behar egungo planean ere ikasgai horrek badirauela). Hiztegi Batua ikasgai horretan lantzeko moduko tresna izan da, eta aurrerantzean ere hala izango da. Baina, hiztegi horretatik, bihar-etziko legelariei gehien interesatzen zaizkienak berba juridikoak dira. Horregatik, lan honen eranskin gisa, lehen itzuliko berba juridikoen zerrenda gehitu da, lan horretan lagungarri izan dadin. Zeresanik ez, ikasleei ez ezik, egungo legelari eta zuzenbideko jarduleei ere erabilgarri gerta dakieke.

Horra hor Hiztegi Batuaren lehenengo itzuliak izan dituen emaitzak. Alabaina, Euskaltzaindia ez da hor geratu. Haatik, bigarren itzulirako irizpideak onartu ditu, 2000ko uztailaren 21ean, Donibane-Lohizunen, eta horiek berretsi, 2000ko irailaren 29an, Zizur Txikian. Irizpide horien arabera, aurreko iturrietatik (batez ere, OEH eta EEBS) lortutako zerrendak osatu egingo dira arloz arlo oinarrizko ikusten diren termino eta hitz berezietekin. Bigarren pasaldi horretan, beraz, Hiztegi Batuaren altxor juridikoa osatzeko aukera egongo da.

Baina zeintzuk izango dira jatorrizko zerrenda osatzeko irizpideak? Horretan, egia esan, lehen pasaldian erabilitako irizpide bertsuak aplikatuko dira:

1. Formarik hedatuenak hobestea.
2. Gaurko 'erabilera zaindu'etan nagusitua da hobestekoa.
3. Forma erregularra da hobestekoa.
4. Forma berri(ago)ak dira hobestekoak, baldintza jakin batzuk betez gero.

vocabulaire de soutien, en plus des mots d'usage courant. Les signes juridiques peuvent être placés en opposition aux signes du langage courant afin de faciliter l'étude sociolinguistique. Les termes techniques posent aux juristes et surtout aux non-juristes des problèmes de compréhension qui se répercutent jusqu'à poser des questions de légitimité politique et de légalité pure» (E. DIDIER: *Langues et langages du droit*, Wilson & Lafleur Itée, Quebec, 1990, 63. or.).

5. Eratorri eta elkartu berriak onartzekoak dira, baldintza zehatz batzuetan.
6. Mailegu berriak onar daitezke, batik bat, nazioartekoak direnean.

Gure arloan, ostera, euskarak baditu bere zailtasun oinarrizkoenak. Lehena dator kio izatetik bertatik, hain zuzen ere, hizkuntza erromanitze ez izate horretatik, horrek eragozten baitio latinezko hitz juridikoen maileguak besterik gabe bereganatzea. Hurrena, eta ez txikia, ingurutik ezartzen zaio, euskarak ez baitu ezagutzen (Foruaren aztarnak izan ezik) bestelako sistema juridikorik Europako kontinentean dagoena baino. Hizkuntza eta legea estekatzen dituen lokarria sakona izan eta hori ere aintzat hartu behar da, askotan gerta baitakiguke, besterik gabe, zailtasunak areagotzea. Horretara ñabardurak eman behar dira bigarren itzulian. Horretara ere, elkarrekin egiteko paradaren premia, guztion ekarriak ontzeko moduan.

6.2. Geroko baldintzak

Geroko bide horretan, Hiztegi Batu horren bigarren itzuliak eskatzen du hiztegi berezituetakoa edukiak artez jasotzea, bere luze-zabalean baino, hizkera arruntarekin dituen koska eta esparru komun horietan. Hartara, Euskaltzaindiaren baitan «administrazio-zuzenbidea» izeneko lan-taldea eratzeko proposamena, esparru horri hizkuntzaren baitan beti aitortu ohi zaion garrantzi berebizikoa azpimarratzeko²¹.

²¹ Lan-talde horren eraketarako proposamena Andres Urrutiak aurkeztu zuen, 2000ko urriaren 26an: «Bi testu-multzo dira ekartzeko modukoak: b.1. Historian zehar landutakoak, jatorrizko nahiz itzuliaren bidezkoak. Hor ditugu XIX eta XX. mendeetako testuak. Horiek lan-taldearen gordailura ekarri eta banan-banan aztertu, bertatik irabazgarri izan dezakeguna zorrotz jakiteko. b.2. Azken hogeita bost urteotan, euskal administrazioek ondu duten horretatik ere hasita, EEBS delakoa alor horretan eguneratu, alor horretako espezialisten irizpena. Aipa ditzagun, besteak beste, lurralde historikoetako aldizkari ofizialak, Euskal Autonomia Erkidegokoa eta Nafarroakoa, IVAP-HAE Eren liburutintza, zuzenbide-fakultateen testuak... Oro har, EEBS bilduma jarri, administrazio-zuzenbideari dagokionez behintzat, hedatzeko eta garatzeko tenorean». Euskaltzain-

Lan-talde horren egitekorik premiazkoena da Hiztegi Batuko bigarren itzulirako zerrenda egokia prestatzea, administrazio-zuzenbidearen munduan dabilzan kontzeptu oinarritzkoenak biltzeko. Egitekoak horiek izanik, argi dago lan-taldearen osaera bikoitza izan behar dela: bateko, Euskaltzaindiko ordezkariak bertan izan behar dira; eta, besteko, zuzenbideko adituek ere parte hartu behar dute. Horrela bakarrik berma daiteke emaitzarik onena erdiestea.

Egingarri izan dezake horrek ere, Hiztegi Batuko hirugarren itzulirako ametsetan, aurreko materiala gaurkotu, bilduta ez dagoena batu eta sistematizatzeko. Horretarako, testugintza juridiko-administratioboaren lekukotasunak izango ditugu, Ipar zein Hego Euskal Herrikoak.

Euskarak erronka luzea du lege eta administrazio barrunbean. Mendeetan urrunegi ibili da horretatik, eta denbora berreskuratu beharra du. Ez nolana, zentzuz eta taxuz baino. Gure ustez, langintza horretan pisutsua da euskararentzat esparru berriak aldarrikatzea (Administrazioa, justizia, lanbide juridikoak...). Aurreko hori bezain garrantzitsua, jakina, Hiztegi Batu hori bezalako tresnak sortzea, bestelako hiztegi berezituentzat irizpide-emaile eta erakuslea. Ekin diezaiogun lanari.

Egileak

diak lan-talde horren eraketa onartu du, Bilbon, 2000ko urriaren 27an onetsitako Batzar-Agirian (behin-behinekoa: «Ondorioz, proposatzen den zerrenda hori prestatzeko urratsak emango dira. Urrutiak behar diren gestioak egingo ditu corpora modu errazean osatzeko erakundeekiko lankidetzaz. Boletinak informatizaturik daude, adibidez. Finantza-bideaz eta abarrez bera arduratuko da soluzioren bat bilatzen». Oharra: Euskaltzaindiaren XV. Nazioarteko Biltzarra ospatu eta gero, proposamen hori argitaratu zen; ikus, A. URRUTIA: «*Administrazio-zuzenbidea* hiztegirako lantaldea: proposamena» in *Eusker*a, 46. zk., 2001-1, Euskaltzaindia, Bilbo, 307-312. orr.

Ezaugarri teknikoak

Oinarrizko hiztegi honen helburuak

Hurrengo orrialdeetan irakurleak zuzenbidearen hizkeran erabilgarri diren hainbat eta hainbat hitz aurki ditzake, den-denak Euskaltzaindiaren Hiztegi Batutik hartuak. Horrela, irakurleak oinarrizko hiztegi juridikoa ikasi eta lantzeko aukera izango du, betiere, Euskaltzaindiak hitz horien inguruan emandako arauetara (ortografia eta bestelakoak) men eginez. Halaber, behar duenean, zalantzak argitu eta kontsultak egiteko tresna arina izango du eskura (esaterako, nola idatzi? aborto*/abortu, erahil*/erail, ministeritza*/ministraritza*/ministerio, senadore*/senatari...).

Beraz, hiztegi hau interesgarria izan daiteke zuzenbidea euskaraz barneratu behar duten ikasle berrientzat, eta, oro har, zuzenbidearen inguruan eguneroko lana euskaraz bideratu nahi dutenentzat. Hori-entzat guztientzat batu da hitz-andana hau, zuzenbidea eta administrazio mundua euskaraz gauzatu eta ahalbidetzeko.

Hiztegiaren edukia

Oinarrizko Hiztegi Juridiko hau Euskaltzaindiak argitaratutako Hiztegi Batuan oinarritzen da, hain zuzen ere, idatziz argitaratutako lehen

itzuliko testuan (EUSKALTZAINDIA: «Hiztegi Batua», *Euskera*, 45. zk., 2000-2). Euskaltzaindiaren lan hori aintzat hartuta, euskarazko hizkera juridikoarentzat interesgarriak izan daitezkeen hitzak aztertu dira. Atarikoan esan legez, horietako gutxi batzuk zuzenbideko hizkeraren bezko hitzak dira; besteak, berriz, hizkera arruntekoak baina aldi berean lege kontuetarako behar-beharrezkoak. Horrela, Hiztegi Batua hustu eta, guztira, 2.000 sarrera eta azpisarrera aukeratu dira.

Esker ona

Hiztegi Batuan oinarritutako lan hau argitaratu ahal izateko, Euskaltzaindiaren baimena jaso da. Izan ere, Hiztegi Batuaren eta hizkera juridikoaren arteko harremanak aztertzeko saio hau, aldi berean, Euskaltzaindiaren lana gizartean hedatzeko baliagarria izan daiteke.

Bibliografia osagarria

Oinarrizko berbategi honek darabilen gaiarekin lotuta, badira zenbait lan eta artikulua aipagarri, besteak beste, honakook:

- a) AGUIRRE, J.: «Euskalterm terminologia-bankua Hiztegi Batuaren argitan eguneratzen» in MENDEBALDE KULTURA ALKARTEA: *Euskera zientifiko-teknikoa: normalizaziotik homologazinora*, Mendebalde Kultura Alkartea, Bilbo, 2005, 469-478. orr.
- b) KINTANA, X.: «Lexiko zientifikoaren arazoa euskara idatziaren historian zehar» in MENDEBALDE KULTURA ALKARTEA: *Euskera zientifiko-teknikoa: normalizaziotik homologazinora*, Mendebalde Kultura Alkartea, Bilbo, 2005, 479-506. orr.
- c) MUJICA, A.: «*Hiztegi Batua* eta terminologia zientifiko-teknikoa: elkarguneak, estuguneak eta gurutzaguneak» in MENDEBALDE KULTURA ALKARTEA: *Euskera zientifiko-teknikoa: nor-*

malizaziotik homologazina, Mendebalde Kultura Alkartea, Bilbo, 2005, 435-449. orr.

- d) OLAIZOLA, M.: «*Hiztegi Batua* eta hiztegi juridiko-administrati-
boa» in MENDEBALDE KULTURA ALKARTEA: *Euskera zientifiko-
teknikoa: normalizaziotik homologazina*, Mendebalde Kul-
tura Alkartea, Bilbo, 2005, 451-467. orr.
- e) URRUTIA, A.: «*Administrazio-zuzenbidea* hiztegirako lantaldea:
proposamena» in *Euskera*, 46. zk., 2001-1, Euskaltzaindia, Bil-
bo, 307-312. orr.

Oinarrizko Hiztegi Juridikoa

Euskaltzaindiaren Hiztegi Batuko
lehen itzulian oinarritua

Sarreretan agertzen diren laburdurak

Laburdura	Azalpena
*	forma okerra edo euskara batuan saihestekoa
(-)	marratxoz loturik edota lotu gabe idatz daiteke
ad.	aditza
adlag.	adizlaguna
Admin.	administrazioa
Anton.	antonimoa
Beh.	behe-mailakoa
Bizk.	bizkaiera
BNaf.	behenafarrera
e.	erabil
Ekon.	ekonomia
Erl.	erlijioa
Fil.	filosofia
Finantz.	finantzak
g.er.	gutxi erabilia
g.g.er.	gaur gutxi erabilia
Gip.	gipuzkera
h.	forma hobetsia
Heg.	hegoaldea
Herr.	herri-mailakoa
Hizkl.	hizkuntzalaritza
Ipar.	iparraldea
iz.	izena
izlag.	izenlaguna
izond.	izenondoa
Jas.	jasoa
Lap.	lapurtera
Lgart.	lagunartekoa
Mat.	matematika

Laburdura	Azalpena
------------------	-----------------

Naf.	nafarrera
pl.	plurala
pred.	predikatua
Sin.	sinonimoa
Tekn.	hitz teknikoa
Zah.	zaharkitua
Zientz.	zientzia
Zub.	zuberera
Zuz.	zuzenbidea

A

abandonatu, abandona, abandona-
tzen. *du* ad. h. **utzi**; **alde batera**
utzi, bertan behera **utzi**
abdikatu, abdika, abdikatzen. *du* ad.
abeniko
aberasbide
aberasgarri
aberastasu
aberastu, aberats/aberastu, aberasten.
da/du ad.
aberats
aberri
aberrigabe izond.
aberriratu, aberrira, aberriratzen.
da/du ad.
abertzale
abertzaletasun
abisu
abokatu
abonamendu
abortatu, aborta, abortatzen. *du* ad.
abortatze
abortu
absente
absentzia
absolbitu, absolbi, absolbitzen. *du*
ad.
absolutismo
absolutista
abusatu 1, abusa, abusatzen. *du* ad.
adierazpen
adin 1 'edadea'
adindun *Anton.* **adingabe**
adineko
adingabe izond. *Anton.* **adindun**
adingabeko

adiskidetu, adiskide(tu), adiskidetzen.
da/du ad.
aditu 2 izond. eta iz.: *lege kontuetan*
adituek diotenez.
adjudikatu, adjudika, adjudikatzen.
du ad.
administrari 'administrazioko langi-
lea': *administrariak, administrari*
laguntzaileak.
administratu, administra, administra-
tzen. *du* ad.
administratzaile 'administratzen due-
na'
administrazio
aduanara
aduanazain
ageriko: *politikarien ageriko bizitza;*
ageriko aurrezkia. Sin. jendau-
rreko, publiko
agerkari
agerpen
agerraldi
agertu, ager, agertzen. *da/du* ad.
agertze
agindu 1 iz.
agindu 2, agin, agintzen. *du* ad.
aginpide
agintarazi, agintaraz, agintarazten. *dio*
ad.
agintari
agintaritza
aginte
agintza h. **agintzari, promes**
agintzari
agiri iz. 'dokumentua, izkribua, adie-
razpena'
ahaide
ahaidego 'ahaidetasuna'

ahaidetasun

ahal

ahalbide

ahaldun

ahaldundi* e. **aldundi, diputazio**

ahalmen

aholkatu, aholka, aholkatzen. *du ad.:*

norbaitek norbait zerbait egitera aholkatu; aholkatu zuen Adan hark ere har zezan sagar hartatik.

Sin. aholku eman

aholku

aholku eman

aholkularitza

aipamen

aitorle

aitorpen

aitortu, aitor, aitortzen. 1 *du ad.* 2 *da ad.* ‘(bekatuen) aitortza egin’

akastun

akats

akordio

akta

aktibo

akusatu, akusa, akusatzen. *du ad.*

akusatzaile

akusazio

akzio *Ekon.*

alargun

aldarrikatu, aldarrika, aldarrikatzen.

du ad.

alderdi

aldizkari

aldundi

alkate

alkateorde

aloger

alokairu

altxor

altzari

amankomun* e. **komun**

amnistia

amortizatu, amortiza, amortizatzen.

du ad.

amortizazio

analogia

anarkia

anarkismo

anarkista

aniztasun

antolaketa

antolakunde ‘organizazioa’

antolakuntza

antolamendu

apartatu, aparta, apartatzen. *du ad.*

Lgart. 1 Gip. eta Bizk. ‘aukeratu’.

2 ‘bereizi’

aplikatu, aplika, aplikatzen. *du ad.*

aplikazio

apostu* e. **apustu**

apostura h. **apustu**

apustu

ararteko

arau 1 iz. 2 postpos. a) ‘ahala’: *sartu*

arau hiltzen zituen; b) ‘-en arabe-
ra’: *leku arau sortzen dira landa-
reak.*

araudi

arautu

araupe, araupe, araupeetzen. *du ad.*

arautegi

arautu, arau(tu), arautzen. *du ad.*

arbitrario

arbuigarri

arbuia, arbuia, arbuiaetzen.

dio ad.

arbuia, arbuia, arbuiaetzen. *du ad.*

- arbuio**
arduradun
arduragabe izond.
argibide
aringarri iz. eta izond.
artatu, arta(tu), artatzen. *Ipar. du* ad.
artezkari
artikulu
artxiduke
aseguratu, aseguera, aseguratzen. *du* ad.
aseguru
askatasun
askatu, aska, askatzen. *da/du* ad.
aske
astundu, astun(du), astuntzen. *da/du* ad.
asurantz *Ipar. 'asegurua'*
asurantz hartu
atxiki, atxikitzen. 1 *zaio* ad.: *hormari atxikitzen zaion huntza bezala.*
 2 *du* ad.: *hitza atxiki zuen.*
atxikiarazi, atxikiaraz, atxikiarazten. *dio* ad.
atxikimendu
atxilo
atxiloketa
atxilotu, atxilo(tu), atxilotzen. *du* ad.
atxilotze
atzeman, atzematzen. *du* ad.
atzemanarazi, atzemanaraz, atzemanarazten. *dio* ad.
atzerri
atzerrialdi *Sin. erbestealdi*
atzerriratu, atzerrira, atzerriratzen. *da/du* ad.
atzerritar
atzipetu, atzipe(tu), atzipetzen. *du* ad.
- atzitu**, atzi, atzitzen. *du* ad. 'atze-man': *bi erbi atzitu dituzte oiha-nean.*
aurkari
aurkikuntza
aurreikusi, aurreikus, aurreikusten. *du* ad. h. **aurrez ikusi**
aurreikuspen
aurrekari *Mat., Fil., Hizkl.*
aurrekontu
aurrezki
aurrezki(-)kutxa
aurreztu, aurrez(tu), aurrezten. *du* ad.
 ausente* e. **absente**
 ausentzia* e. **absentzia**
autarkia
autokrata
autonomia: *Autonomia Erkidegoa.*
autonomo
autore
autoretza
autoritario
autoritate
autorizatu, autoriza, autorizatzen. *du* ad. h. **baimena eman**
auzapez *Lap.* eta *BNaf.*
auzi
auzilari
auzitegi
auzo 1 iz. 'auzotegia'
auzo 2 iz. eta izond. 'auzokoa'
 auzo lan* e. **auzolan**
auzoko iz.
auzolan
auzotar
auzotegi *Sin. auzo 1*
auzune
axolagabe izond.

axolagabekeria

azken

azken(-)nahi ‘hilburukoa, testamentua’

azkendu, azken(du), azkentzen. *da/du* ad.

azkentze

azpiegitura

aztura

B

babes

bahi

bahiketa

bahitu, bahi(tu), bahitzen. *du* ad.

bahitura

bahitzaile

baieztapen

baieztatu, baiezta, baieztatzen. *du* ad.

baieztu* e. baieztatu

bailara *Gip.* ‘eskualde txikia’

baimen

baimena eman

baimendu, baimen(du), baimentzen. *du* ad.

bake

balantza

balantze

baldintza

baliabide

baliarazi, baliaraz, baliarazten. *du* ad.

baliatu, balia, baliatzen. 1 *zaio* ad.:

Jainkoa balia dakidala. 2 da ad.: *adimenaz balia zaitetz, ez indarraz. 3 du* ad.: *ez dugu hitz hori baliatzen.*

balio

baliozko

balio izan, balioiko. *du* ad. (bi erabilerak onartzen ditu: *zer balio du tematzeak?; ez du balio orain etxea konpontzen hastea*).

balioetsi, balioets, balioesten. *du* ad.

baliogabe izond.

baliogabetu, baliogabe(tu), baliogabetzen. *da/du* ad.

baloratu, balora, baloratzen *du* ad. h. **balioetsi**

baltzu

banandu, banan(du), banantzen. *da/du* ad.

banatu, bana(tu), banatzen. *da/du* ad.

banatzaile

banatze

bandera

banka h. **bankuak**

bankari

banketxe

banku

banku(-)langile

barkamen

barkarazi, barkaraz, barkarazten. *dio* ad.

barkatu, barka, barkatzen. *du* ad.

barneratu, barnera(tu), barneratzen. *da/du* ad.

barnetegi

barruti

bastart *Ipar.*

bateratu, batera, bateratzen. *da/du* ad.

bateratze

batza

batzaldi

batzar**batzar(-)etxe****batzar(-)gela****batzarburu****batzarkide****batzarleku****batzartoki****batzartu**, batzar(tu), batzartzen. *da* ad.**batzorde****batzordekide****bazkide****bazkidetu**, bazkide(tu), bazkidetzen.
da/du ad.**bazkidetza****bazkun****baztertu**, bazter(tu), baztertzen. *da/du*
ad.**behar 1** iz.: 1 ‘premia’. 2 ‘lana, egi-
tekoa’**behar egin****behar eragin****behar(-)ordu****behar(-)sari****behargin** *Bizk.***beharleku 1** ‘lantokia’**beharrizan** *batez ere Bizk.* ‘beharra,
premia’**behartu**, behar(tu), behartzen. *da/du*
ad.**behin****behin-behineko****behin betiko****beka** *Heg.***bekadun** *Heg.***beldurrarazi**, beldurraraz, beldurraraz-
ten. *du* ad.**bengantza** h. **mendeku****berdintasun****bere egin** [Egileon oharra: **bere 2**
sarrera nagusiaren azpisarrera da
Euskaltzaindiaren Hiztegi Ba-
tuan.]**bereganatu**, beregana(tu), beregana-
tzen. *da/du* ad.**bereizi**, bereiz, bereizten. *da/du* ad.**bereizkeria****berjabetasun****bermatu**, berma, bermatzen. 1 *da* ad.:
ukondoez leihoan bermatu zen;
‘uste osoa izan’: *Jainkoaren baitan*
bermatzen gara. 2 *du* ad. ‘bermeeman’: *erlijioak betiko bizitza ber-*
matzen digu.**berme****berrespen****berretsi**, berrets, berresten. *du* ad.**bertan behera utzi** [Egileon oharra:
bertan sarrera nagusiaren azpisa-
rerra da Euskaltzaindiaren Hiztegi
Batuan.]**bertaratu**, bertara(tu), bertaratzen. *da*
ad.**bestelakotu**, bestelako(tu), bestela-
kotzen. *da/du* ad.**bestereindu**, besteren(du), besteren-
tzen. *da/du* ad.**bete**, betetzen. *da/du* ad.**betearazi**, betearaz, betearazten. *du*
ad.**betebehar****beteezin** izond.**betetze****beto****bezero****bide 1****bide(-)seinale**

bidegabe iz. eta izond.

bidegabeko

bidegabekeria

bidegabeki

bideko 2 izond. ‘bidezkoa, zuzena’

bidesari

bidezko 2 izond. ‘zuzena, legezkoa’

bihurketa

bihurkor

bihurtu, bihur, bihurtzen. *da* eta *du* ad.: *ura ardo bihurtu zen*.

bihurtze

biktima

bildu, bil, biltzen. *da* eta *du* ad.

bilduma

bilera

bilketa

bilkura

billete ‘dirua’

biltzar

biltzarkide

biltze

biolentzia h. **indarkeria**

birao

birao egin

birsaldu, birsal, birsaltzen. *du* ad.

bitarteko 1 iz. 2 izond.: *noiz den hor-dikeria osoa, noiz bitartekoa, edo erdimerdi esaten zaiona*.

bitartekotasun

bitartekotza

bizibide

bizilagun 1 ‘bizikidea, ezkontidea’.
2 ‘auzokidea’. 3 ‘biztanlea’

bizilege

bizileku

bizimodu

bizimolde

bizitegi ‘etxebizitza’

bizitoki

bizkonde

biztanle

biztanleria

boikot

bortxa

bortxa egin

bortxaz

bortxakeria

bortxaketa

bortxatu, bortxa(tu), bortxatzen. *du* ad.

botatze

botazio

botere

boteredun

boto

boz 2 *Ipar*. 1 ‘botoa, autarkia’.
2 ‘bozketa, hauteskundera’

bozkatu, bozka(tu), bozkatzen. *du* ad.

bozkatzaile

bozkatze

bozketa

buletin

burges

burgesia

burokrazia

burtsa

buru

buru eman

burujabe: *Samoako Estatu Burujabea*.

burujabetasun

burujabetza

burutu, buru(tu), burutzen. 3 *du* ad.
‘amaitu’

D

damu 1 ‘damutasuna, garbaia’. 2 *Ipar*. ‘kaltea’

damu-domaia *Ipar*. ‘kalte-gale-
ra’: *bizikleta kaskatu didazue
eta hautsi; damu-domaiak zor
dizkidazue*.

damutu, damu(tu), damutzen. *da/zaio*
ad.: *damutu zitzaidan eman nizkion
atsekabeez; bost aldiz damutu zait
etxean sartua (edo sartzea)*.

debaluatu, debalua, debaluaten.
da/du ad.

debekarazi, debekaraz, debekaraz-
ten. *dio* ad.

debekatu, debeka, debeketzen. *du*
ad.

debeku

debeku izan

debekuzko

debekualdi

dedikatu, dedika, dedikatzen. 1 *da*
ad. h. (zerbaitetan) **ari izan**. 2 *du*
ad. h. (diskoa, eliza, etab. norbaiti)
eskaini. 3 *da* ad. h. **arduratu**

dedikazio h. **arduraldi**

deduzitu, deduzi, deduzitzen. *du*
ad.

defendatu, defenda, defendatzen.
1 *du* ad. h. **-en alde egin, aldeztu,
babestu**. 2* e. **debekatu**

defenditu, defendi, defenditzen.
Lgart. du ad. h. **-en alde egin, al-
deztu, babestu**

defentsa

defentsa egin

defentsari izond.: *abokatu defentsa-
ria*.

defizit

dei

deialdi

deklaratu, deklarara, deklaritzen. *du*
ad. 1 (epaiketaren inguruko adie-
rarekin batez ere). 2 h. **adierazi,
agertu, aitortu, azaldu**, etab.

deklaratzaile

deklarazio

dekretu

deliberamendu ‘erabakia’

deliberatu, delibera, deliberatzen.
da/du ad. ‘erabaki’

delibero iz. ‘erabakia’

demanda 1 ‘liskarra’. 2 ‘errieta,
ahakarra’

demokrata

demokratiko

demokrazia

departamendu ‘Frantziako adminis-
trazio barrutia’

departamentu ‘saila’

deportatu, deporta, deportatzen. *du* ad.

deportazio

derrigor *Heg.* h. **baitezpada, nahi-
taez**

derrigorrean *Heg.* h. **behartuta**

derrigorrez* e. **derrigorrean**

derrigorre(z)ko *Heg.* h. **baitez-
padako, nahitaezko**

derrigortu, derrigor(tu), derrigortzen.
Heg. du ad. h. **behartu**

desegin, desegiten. *du* ad.

desegite

desenkusa

desenkusatu, desenkusa, desenkusazten. 1 *du* ad. ‘(hutsegitea) zuritu’. 2 *da* ad. ‘aitzakia jarri’

deserri

deserriratu, deserrira, deserriratzten. *da/du* ad.

desertatu, deserta, desertatzen. *du* ad.

desertore

desobeditu, desobedi, desobeditzen. *du* ad.

desordena

despeditu, despeditu, despeditzen. 1 *da/du* ad. ‘agur egin’. 2 *du* ad. ‘kaleratu’

despotismo

desterratu, desterra, desterratzen. *du* ad. h. **erbesterratu**

desterru h. **erbeste**

detenitu* e. **atxilotu**

deusez izond.

deuseztatu, deusezta, deuseztatzen. *da/du* ad.

deuseztu* e. **deuseztatu**

dibisa

dibortziatu, dibortzia, dibortziatzen. *da* ad.

dibortzio

diktadore

diktadura

dinastia

diplomazia

diputatu

diputazio

diruzain

diruzaintza

diskriminatu, diskrimina, diskriminatzten. *du* ad.

diziplina

doan *Sin.* **dohainik**

doako

doakotasun

doarik *Heg. h.* **doan**

dohain

dohainik *Sin.* **doan**

dokumentu

dote

dukat

duke

dukerra

dukesa

E

ebasle

ebatsi, ebats, ebasten. *du* ad.

ebatzi, ebatz, ebatzen. *du* ad.

ebazle

ebazpen

ebazpide

edade *Heg. Herr. h.* **adin**

edadeko *Heg. Herr. h.* **adineko**

eduki 1, edukitzen. *du* ad.

egiaztapen

egiaztatu, egiazta, egiaztatzen. *du* ad.

egile

eginbehar iz.

eginbide ‘eginbeharra, obligazioa’

eginkizun

egintza

egitamu

egitarau

egitasmu

egitate

egite

egitez

- egiune**
egoera
egoile
egoiliar
egoitza
egotzi, egotz, egozten. *du ad.*
ehuneko iz.
ekandu *batez ere Bizk.* iz. ‘ohitura’
ekarle
ekarpen
ekarrarazi, ekarraraz, ekarrarazten.
dio ad.
ekarri 1, ekar, ekartzen. *du ad.*
ekarri 2 iz.
elebitasun
eledun
elizate ‘Bizkaiko lur zabaleko herria’
elizbarruti
elkargo
elkartasun
elkarte
elkartze
emendakin ‘eranskina’ (ez du gaztelaniazko *enmienda* adierazten)
emendatu, emenda, emendatzen.
da/du ad. ‘gehitu, erantsi’ (ez du ‘zuzendu’ adierazi nahi)
emigratu, emigra, emigratzen. *du ad.*
enbaxada
enbaxadore
enkante: *enkantean jarri, saldu. Sin. erremate*
enkargu h. mandatu
enperadore
enperatriz
enplegatu
enplegatzaile
- enplegu**
enpresa
enpresaburu
entzunaldi
epai
epaiketa
epaile
epaimahai
epaimahaiburu
epaimahaiko iz.
epaitegi
epaitu, epai(tu), epaitzen. *du ad.*
epe
epeka
erabaki 1, erabakitzen. *du ad.*
erabaki 2 iz.
erabakiarazi, erabakiaraz, erabakiarazten. *dio ad.*
erabakigarri izond.
 erabakior* e. **erabakigarri**
erabakitzaille
eragingarri
eraginkor
eragotzi, eragotz, eragozten. *du ad.*
 1 *Ipar. Zah.* ‘egotzi’. 2 *Heg.* ‘debekatu’: *argia ikustea eragozten didatenak*. 3 (erdarazko *molestar, déranger*): *eragozten dizu hain berandu deitzeak?*
eragozpen: *lanak, barka eragozpenak.*
erail, erailtzen. *du ad.*
eraile
erailketa
eraketa
erakunde
eraldatu, eralda(tu), eraldatzen. *da/du ad.*

eraldatze: *egurraren eraldatze-prozesuak.*

eramaile

eranskin

erantzukizun *Sin. erantzunbehar*

erantzule

erantzun 1, erantzuten. *du* ad.

erantzunbehar *Sin. erantzukizun*

eraso 1, erasotzen. *dio* ad.

eraso 2 iz.

erasoaldi

erasoka

erbeste

erbestealdi *Sin. atzerrialdi*

erbesteratu, erbestera(tu), erbesteratzen. *da/du* ad.

erbesteratze: *hainbat erbesteratzeren ondorioz, beldurgarriki urritu zen irlandarren kopurua.*

erbestetar

ereserki

erkide 1 iz. ‘partaidea, bazkidea’.
2 izond. *Sin. komun*

erkidego: *Foru Erkidegoa.*

ero 1, eraiten. *Zah. du* ad. ‘hil, erail’

erosarazi, erosaraz, erosarazten.
dio ad.

erosi, eros, erosten. *du* ad.

erosketa

erosle

erreferendum

erreforma

erreformatu, erreforma(tu), erreformatzen. *du* ad.

errege

errege(-)bide

errege-erreginak: *Espainiako errege-erreginak etorri dira.*

erregealdi

erregegai

erregego ‘erregetza, erregetasuna’

erregela

erregelamendu *Ipar. h. araudi, arautegi*

erregelatu, erregela(tu), erregelatzen.
du ad. h. **arautu**

erregeorde

erregetasun

erregetiar: *euskaldun erregetiar eta bonapartetiarrek.*

erregetu, errege(tu), erregetzen. *du* ad.

erregetza

erregezko iz.: *erregezkoak, aitoren semeak eta herri xehea.*

erregina

erreginagai

erregistro

errege 1 ‘eskaria, otoitza’

erreinaldi

erreinatu, erreina, erreinatzen. *du* ad.

erreinu

erremate 1 *Heg. Herr. ‘azkena, bukaera’:* *erremate txarra eraman* (‘fin gaizto egin’). 2 ‘enkantea’

errematea egin

errematean atera

errematean ipini

errematera atera

errendimendu

errenta

errentero *Heg. h. maizter*

errepresentatu* e. **antzeztu, irudikatatu, ordezkatu; adierazi, etab.**

errepublikan

errepublikano

- errepublikazale**
erres batez ere pl. ‘bahia, bermea’
erreserba
erresuma: *Belgikako Erresuma*.
erretiratu, erretira, erretiratzen. *da/du*
 ad.
erretiro
erretiroa hartu
errola: *biztanle-errola*.
erru
errudun
erruduntasun
errugabe izlag.
errugabetasun
ertzain
ertzaintza
eskabide
eskaera
eskaini, eskain, eskaintzen. *du* ad.
eskaintza
eskakizun
eskari
eskatu, eska, eskatzen. *du* ad.
eskatzaile: *laguntza-eskatzaile*.
eskribau
eskribautza
eskritura
esku
esku hartu
esku-hartzaile
esku-hartze
esku sartu
esku-sartze
eskualdatu, eskualda, eskualdatzen.
du ad.
eskualdatze
eskualde
eskualdekatze
- eskuarte** iz. ‘baliabideak’: *bizitzeko adina eskuarte ez zaie faltako*.
eskuarteko iz. ‘diru xehea’
eskubide
eskudantzia *Jas.* 1 ‘ausardia’. 2 ‘bo-
 terea’
eskudun iz. eta izond.
eskuindar
eskumen
eskuraezin izond.
eskuragaitz izond.
eskuratu, eskura(tu), eskuratzen. *du*
 ad.
eskuratze
esleipen
esleitu, eslei, esleitzen. *du* ad.
espetxe *Sin.* **kartzela**, **presondegi**
espetxealdi
espetxeratu, espetxera(tu), espetxe-
 ratzen. *du* ad.
espetxezain
espiritu
esplotatu, esplota, esplotatzen. *du*
 ad. h. **leher egin**; **ustiatu**, etab.
esplotazio h. **ustiapen**
esportazio
estalgile *Sin.* **estaltzaile**
estali 1, estal, estaltzen. *da/du* ad.
estaltzaile *Sin.* **estalgile**
estatu
estatuburu
estatutu
etekin
eten 1, eteten. *da/du* ad.
eten 2 iz.
etenaldi
etenarazi, etenaraz, etenarazten. *du*
 ad.

etendu* e. **eten**
etendura
etorkin
etsi, etsitzen. *du* ad.
etxebizitza
etxejabe
europar: *Europar Batasuna*.
euskal
Euskal Autonomia Erkidego:
Euskal Autonomia Erkidegoa-
ren baliabide ekonomikoak.
Euskal Herri: *Euskal Herriaren*
adiskideak.
euskal herritar
ezarpen
ezdeus 1 izond. 2 iz.
ezdeusarazi, ezdeusaraz, ezdeusaraz-
 ten. *du* ad.
ezdeustasun
ezdeustu, ezdeus(tu), ezdeusten. *da/du*
 ad.
ezerez 1 iz. 2 izond.
ezereztu, ezerez(tu), ezereztzen. *da/du*
 ad.
ezespen
ezetsi, ezets, ezesten. *du* ad.
ezeztazekin izond.
ezeztagarri
ezeztapen
ezeztarazi, ezeztaraz, ezeztarazten.
dio ad.
ezeztatu, ezezta, ezeztatzen. *du* ad.
ezgai izond.
ezgaitasun
ezgaitu, ezgai(tu), ezgaitzen. *du* ad.
ezkertiar
ezkondu, ezkon, ezkontzen. *da/du* ad.
ezkongabe izond.

ezkonsari
ezkontide
ezkontza
ezuste
ezustean
ezusteko izlag. eta iz.: *galerna*
eta zurrumbiloa ditu ezusteko
lagun; sekulako ezustekoa eto-
rri zaie gainera.

F

falta
faltsu
faltsukeria
faltsuki
familia
familiarte
familiarteko
faxismo
faxista
fedede
fedede eman
fedede on
federal: *Alemaniko Errepublika Fe-*
derala.
federalismo
federalista
federatu, federa, federatzen. *da* ad.:
Mikronesiako Estatu Federatuak.
federazio
feminismo
feminista
feudal
feudalismo
fidantzia ‘uste ona’

fidatu, fida, fidatzen. 1 *da* ad.: *zeure indarretan soilik fidatzen zara.* 2 *du* ad.: *ez diozu berritsuari sekreturik fidatzen.*

fikzio

finantza: *finantza arazoak.*

fondo h. **funts**

foral

forma

formal 1 ‘formazkoa, formari dago-kiona’. 2 *Heg. Herr.* ‘zintzoa’

foru

Foru Aldundi

Foru Diputazio

Foru Erkidego: *Nafarroako Foru Erkidegoa.*

foruzale

foruzaletasun

froga ‘zerbait egia dela finkatzeko edo egiaztatzeko balio duena’: *euskararen antzintasunaren frogarik ez dute aurkitu han; *liburuaren lehen frogak e. liburuaren lehen probak.*

frogabide

frogaekin izond. ‘ezin frogatuzkoa’

frogagarri

frogantza

frogatu, froga(tu), frogatzen. *du* ad.: *argudio egokiak erabili zituen haurraren aita zela frogatzeko; *lagunak frogatzeko esan zuen hori e. lagunak probatzeko esan zuen hori.*

fruitu

frutu* e. **fruitu**

fundatzaile

fundazio

funts 1 ‘zerbaiten muina, oinarria’. 2 ‘pertsonek ganora’. 3 ‘(finantzetan-eta erabiltzen dena): *maileguaren funtsa eta korrituak.* 4 ‘lur ondasuna’

funtzionario

G

gainbalio

gaitasun

gaitu, gait(tu), gaitzen. *da/du* ad.

gaitz 1 iz.

gaitz 2 izond.

gaitz iritzi

gaizkile

gaizkin

galarazi, galaraz, galarazten. *du* ad.

1 ‘eragotzi’. 2 ‘galtzera behartu’

galarazpen

galdatu, galda, galdatzen. *du* ad.

2 *Ipar.* ‘galdegin; eskatu’

galde 1 ‘galdera, itauna’. 2 *Ipar.* ‘eskaera’

galde-erantzunak

galdegile

galdegin, galdegiten. *du* ad. 1 ‘galdetu’. 2 *Ipar.* ‘eskatu’

galdekatu, galdeka, galdekatzen. *du* ad.

galdeketa

galdekizun

galera 1 ‘galtzea’

ganbera 2 *Admin.:* *diputatuen ganbera; merkataritza ganbera; ganbera musika.*

garapen
garraiatu, garraia, garraiatzen. *du* ad.
garraio
garraiolari
gastu
gatazka
gauzatu, gauza(tu), gauzatzen. *da/du* ad.
gaztigatu, gaztiga, gaztigatzen. 1 *dio* ad. ‘abisatu, ohartarazi’. 2 *Ipar. du* ad. ‘zigortu’
gaztigu 1 ‘abisua’. 2 *Ipar.* ‘zigorra’
gehiengo
geldiarazi, geldiaraz, geldiarazten. *du* ad.
gidabaimen
giltzape
giltzapetu, giltzape(tu), giltzapetzen. *du* ad.
gizabanako
gizabide
gizabidetsu
gizadi
gizajende
gizakume
gizalde *batez ere Ipar.* ‘giza taldea’
gizaldra *Bizk.* ‘giza taldea’
gizalege
gizarte
gizateria *Bizk.*
gobernadore
gobernamendu
gobernari
gobernatu, goberna, gobernatzen. 1 *du* ad.: *herrialde bat gobernatu; bere artaldea ongi gobernatzen duena*. 2 *da* ad. ‘jokatu, portatu’
gobernatzaile

gobernu
gora
gora jo
gordailu
 gorporazio* e. **korporazio**
gorte
gozamen 1 ‘atsegina, bozkarioa, poza’. 2 ‘ondasunak erabiltzea eta horien etekinak eskuratzea’: *ondasun horietarik bat bere-berea du, eta bestea gozamenezkoa*.
gozatu, goza, gozatzen. *da/du* ad.
greba
guardia h. 1 **zaintza**. 2 **zaintzaile**, **udaltzain**, etab.
gutxiengo

H

harpide
harpidedun
harpidetu, harpide(tu), harpidetzen. *da/du* ad.
harpidetza
harreman
harreman(-)hauste
harrera
hartzaile
hartze
hartzedun *Ipar.* h. **hartzekodun**
hartzeko iz.
hartzekodun
hauste 1
hautagai
hautaldi
hautapen

hautarazi, hautaraz, hautarazten. *dio* ad.

hautatu, hauta, hautatzen. *du* ad.

hautatzaile

hautatze

hauteskunde

hautesle

hautespen

hautetsi 1 hautets, hautesten. *du* ad.

hautetsi 2 iz.

hautsi, hauts(i), hausten. *da/du* ad.

hauzi* e. **auzi**

hauzitegi* e. **auzitegi**

hauzo* e. **auzo**

hauzo lan* e. **auzolan**

heredatu, hereda, heredatzen. *Heg. du* ad. 'jarauntsi'

heredero *Zah. h. oinordeko*

herentzia *Heg.* 'ondoretasuna'

heriotza 1: *heriotzako orduan*. 2: *heriotza bat eginda, Ameriketara joan zen*.

heriotze* e. heriotza

herresa* e. **erres**; **erresa**

herri

herri(-)errepublika: *Aljeriako Herri Errepublika Demokratikoa*.

herri(-)lan

herri(-)zerbitzu

herriko etxe

herrialde

herribildu h. **hiribildu**

herriburu

herrikide

herriratu, herrira(tu), herriratzen. *da/du* ad.

herritar

herritartasun

herritartu, herritar(tu), herritartzen. *da* ad.

herritasun

herrixka

hierarkia

higiezin izond.

higikor

hilaur

hilaurtu, hilaur(tu), hilaurtzen. *da* ad.

hilburuko

hilketa

hiltzaile

hiltze: *zerri-hiltzea; hiltze on bat eman diezagula*.

hipoteka

hipotekatu, hipoteka(tu), hipotekatzen. *du* ad.

hiribildu

hiriburu

hirigintza

hirigune

hiritar

hiritartu, hiritar(tu), hiritartzen. *da/du* ad.

hirizain

hirugarren

hitz

hitza bete

hitzarmen

hitzartu, hitzar, hitzartzen. *du* ad.

hitzaurre

hitzeman, hitzematzen. *du* ad.

hobekuntza

hoben

hobendun

hobengabe izond.

hobengabetasun

hobetu, hobe(tu), hobetzen. *da/du* ad.
hondakin
hornidura
hornikuntza
hornitu, horni(tu), hornitzen. *da/du* ad.
hornitzaile
hurrenkera
hutsarazi, hutsaraz, hutsarazten. *du* ad.
hutsegite
hutsune

I

idazkari
idazkariorde
idazkaritza
idazkun *Sin. inskripzio*
idazpen
idazpuru
ideologia
idoi 2 *Ipar.* ‘iraina, laidoa’
igorle
igorpen
igorrarazi, igorraz, igorrazten. *dio* ad.
igorri, igor, igortzen. *du* ad.
igurikimen *Ipar.* ‘itxaropena’
ihardesle
ihardespen
ihardetsarazi, ihardetsaraz, ihardetsarazten. *dio* ad.
ihardetsi, ihardets, ihardesten. *du* ad.
ikur

ikurrin ‘bandera, bereziki Euskal Herrikoa’
ikuskatu, ikuska(tu), ikuskatzen. *du* ad.
ikuskatzaile
ikustaldi
 ilaur* e. **hilaur**
 ilaurtu* e. **hilaurtu**
 ilor* e. **hilaur**
immunitate
immunizatu, immuniza, immunizatzen. *da/du* ad.
immunizazio
inbentario
indar
indarrean: *indarrean dagoen legea; indarrean zeuden ohiturak.*
indargabe izond.
indargabetasun
indargabetu, indargabe(tu), indargabetzen. *da/du* ad.: *gaitz luze hark gorputza argaldu eta indargabetu zion; gobernuaren dekretu guztiak indargabetuz.*
indarkeria
indarraldi
independentzia
induljentzia h. **barkamen**
ingurugiro h. **ingurumen**
ingurumen (bereziki Ekologian): *autobideek kalte handiak egiten dizkiote ingurumenari.*
inkesta 1 ‘iritzi-bilketa’. 2 *Ipar.* ‘auzitegiko ikerketa’
inkestagile
 inmunitate* e. **immunitate**
inozente *Herr.* 1 ‘errugabea’. 2 ‘tolesgabea’

- inperialismo**
inperialista
inperio
inportatu, inporta, inportatzen. *du ad.*
inportazio
inposatu, inposa, inposatzen. *du ad.*
inposizio
inprimaki
inskripzio 1 ‘izen ematea’. 2 *Sin.*
idazkun.
inspektore 1 ‘poliziaren kargua’.
 2 h. **ikuskatzaile**
institutu
instituzio h. **erakunde**
integrisimo
integrista
interes
interpretatzaile
interpretazio
interprete
intzestu
irabazi 1 irabaz, irabazten. *du ad.*
irabazian
irabazi 2 iz.
irabazkin
irabazpide
irain
irain egin
iraindu, irain(du), iraintzen. *du ad.*
iraingarri
iraultza
iraultzaile
iraultze
iraungi, iraungitzen. *da/du ad. Jas.*
 ‘itzali; ahitu’
iraungigaitz
iraungikor
iraungitzaile
- irizpen**
irmo
irmoki
irmotasun
iruzur
iruzur egin
iruzurgile
iruzurkeria
iruzurti
iseka
iseka egin
isekari
isekatu, iseka(tu), isekatzen. *du ad.*
isilpeko izlag. eta iz.
isun
isuna ezarri
itaun
itaundu, itaun(du), itauntzen. *du ad.*
itaunka
itaunketa
itsasketa: *itsasketan ohituak diren gi-*
zonak. Sin. nabigazio
itsaslapurreta
itun 1 iz.
itundu 1, itun(du), ituntzen. *da/du*
ad. ‘ituna egin, hitzartu’
iturburu
iturri
itxiera
itzuli 1, itzul, itzultzen. 1 *da ad.* 2 *du ad.*
itzulketa
itzurarazi, itzuraraz, itzurarazten. *du*
ad.
izaera
izen 1: *Xabier du izena.* 2: *haren izen*
ona zikindu.
-ren izenean
izenburu

izendapen

izendatu, izenda, izendatzen. *du ad.*:
Euskaltzaindiak horretarako izen-
datu nauelako; ez dugu izendatuko
nor den; euskaldunok ‘euli’ izen-
datzen dugun intsektua; langileen
soldataren neurria izendatzeko;
egun izendatua.

izendatze

izenpe

izenpearazi, izenpearaz, izenpearaz-
ten. *dio ad.*

izenpetu, izenpe(tu), izenpetzen. *du ad.*

izenpetzaile

izpiritu *Ipar.* edo *Jas.* h. **espiritu**

J

jabaldura *Ipar.*

jabe

jabedun

jabegabe izond.

jabegai

jabegaitasun

jabego *Sin.* **jabetasun**, **jabetza**

jabekide

jabekidetasun

jabekuntza

jabetasun *Sin.* **jabego**, **jabetasun**

jabetza *Sin.* **jabego**, **jabetasun**

jagole

jagon, jagoten. *Bizk.* *du ad.*

jaiegun

jakinarazi, jakinaraz, jakinarazten. *dio*
ad.

jakinarazpen

jakobino

jaraunsle

jarauntsi, jaraunts, jaraunsten. *du ad.*

jaregin, jaregiten. *dio ad.* (*nor kasu-*
rik gabea) ‘askatu, libratu’: *neuk*
esatean, jaregin usoei.

jasanarazi, jasanaraz, jasanarazten.
dio ad.

jasotzaile

jaulki, jaulkitzen. 1 *zaio* eta *du ad.*
‘(ahotik) irten, (ahotik) bota’. 2
du ad. *Finantz.:* *eusko bonoak*
jaulki.

jaulkipen *Finantz.*

jaulkitze

jaurerri

jaurlaritza (Euskal Autonomia Erki-
degoko gobernua izendatzeko)

jelkide

jeltzale

jeltzaletasun

jeltzaletu, jeltzale(tu), jeltzaletzen.
da/du ad.

jendarme

jesan, jesa(i)ten. *Zub.* *du ad.* ‘maile-
guz hartu’

jesapen

jokalege

jubilazio* e. **erretiro**

judizio *Jas.* ‘epaiketa’

juez *Heg.* h. **epaile**

juizio *Heg.* ‘epaiketa’

jujamendu *Ipar.* ‘epaiketa’

jujatu, juja, jujatzen. *Ipar.* *du ad.*
‘epaitu’

juje *Ipar.* ‘epailea’

juramentu *Zah.* 1 h. **zin.** 2 h. **arne-**
gu, **birao**

juridiko
 jurisdikzio
 jurisprudentzia
 justizia
 justu *Herr.*
 juzgatu, juzga, juzgutzen. *Heg. du*
 ad. h. epaitu

K

kabinete
 kale
 (kale) agerraldi *Sin. manifesta-*
 zio
 kalifikazio
 kalte
 -en kaltean
 kalte egin
 kalte eragin
 kalte-galera
 kalte hartu
 kalte izan
 kalte-ordain: *kalte-ordaina eman,*
kalte-ordaina hartu.
 kaldedun
 kaltegarri
 kaltegile
 kaltekor h. kaltegarri
 kaltetu, kalte(tu), kaltetzen. 1 *da* ad.
 ‘kaltea jasan’: *autoa kaltetu zi-*
tzaigun; gauza kaltetua ontzat
saldu. 2* *du* ad. e. kalte egin
 kanbiatu, kanbia, kanbiatzen. *da/du*
 ad. h. aldatu
 kanon
 kanoniko izond.
 kanporaketa

kanporatu, kanpora(tu), kanporatzen.
da/du ad.
 kantonamendu: *Lau Kantonamen-*
duen aintzira.
 kantziler
 kapital
 kapitalismo
 kapitalista
 kapitalizatu, kapitaliza, kapitalizatzen.
du ad.
 kapitulazio
 kapitulu
 karga
 kargatu, karga(tu), kargatzen. *da/du*
 ad.
 kargu
 kargu hartu *Heg.* ‘erantzukizuna
 eskatu’
 kargua utzi
 kargudun
 kari *Ipar.*
 karlismo
 karlista
 karlistada h. karlistaldi
 karlistaldi
 karnet* e. nortasun-agiri, gidabai-
 men, (X Elkarteko) txartel
 karrera *Heg.* h. ikasketak: *Zuzen-*
bide karrera h. *Zuzenbide ikaske-*
tak.
 kartzela
 kartzelatu, kartzela(tu), kartzelatzen.
du ad.
 kastigatu, kastiga, kastigatzen. *du* ad.
Heg. h. zigortu
 kastigu *Heg.* h. zigor
 katastro
 kaudimen

kenketa *Mat.*

kereila

kexa

kexatu, kexa(tu), kexatzen. *da ad.*
1 'arranguratu'. 2 *Ipar.* 'kezkatu;
haserretu'

kiebra *Heg. Herr.* 'porrota'

kitagarri

kitantza *Ipar.* 'ordainagiria'

kitatu, kita, kitatzen. *du ad.*

klase: *klase-borroka; ornogabeen kla-
sea; eragile baliokideen klasea.*

klausula

koalizio

kobrantz

kobrarazi, kobraraz, kobrarazten. *Ipar.*
du ad.

kobratu, kobra, kobratzen. *du ad.*
1 *Ipar.* 'berreskuratu'. 2: *soldata
kobratu.*

kobratzaile

kode

kofradia

kolegio 3 h. **elkargo**

kolektibizazio

kolektibo

kolonia 1 'atzerritar multzoa; orobat
lurraldea'

kolonial: *administrazio-koloniala =
kolonia-administrazioa.*

kolonialismo

kolonialista

koloniar (herritarra)

kolonizatu, koloniza, kolonizatzen.
du ad.

kolonizatzaile

komertzio h. **merkatalgo**, **merkata-
ritza**

komisario

komisio 1 h. **batzorde**

komisio 3 'kobratzen den saria'

komisiiodun

komun 2 izond.: *guztion ondare ko-
muna.*

komunikabide

komunismo

komunista

komunitate

konbertitu, konberti, konbertitzen.
da/du ad.

konbertsio

konde

kondena

kondenagarri

kondenarazi, kondenaraz, kondenara-
zaten. *du ad.*

kondenatu, kondenatu, kondenatzen.
da/du ad.

kondenatzaile

kondenazio

konderri

kondesa

kondetza

konfederakunde: *Suitzako Konfede-
rakundea.*

konfederatu, konfedera, konfedera-
zaten. *da ad.*

konfederazio

konfiantza

konfidantza* e. **konfiantza**

konfirmatu, konfirma, konfirmatzen.
1 *du ad.* h. **berretsi**. 2 *da/du ad.*
Erl. h. **sendotza hartu**, **sendotza
eman**

konfirmazio 1 h. **berrespen**. 2 *Erl.*
h. **sendotza**

konfiskatu, konfiska, konfiskatzen.
du ad.

kongresu

konkordatu iz.

konpainia

konplimendu 1 *Zah.* ‘bururatzea, bukatzea’. 2 ‘kortesiazko hitza, ele onak’

konplitu, konpli, konplitzen. *da/du ad.* ‘bete’: *norbaitekin konplitu* ‘norbaitekikoak egin’

konpromezu* e. **konpromiso**

konpromiso *Heg. Herr.*

konstituzio

kontrairaultza

kontrajarri, kontrajar, kontrajartzen.
du ad.

kontratu iz.

kontseilari

kontseilaritza

kontseilu

kontserbadore

kontsul

kontsulatu iz.

kontsuletxe

kontsulorde

kontsulta 1 (medikuarekikoa). 2 *Heg.*

h. **argibide(-)eskaera, aholku-eske**

kontsulta egin

kontsultatu, kontsulta(tu), kontsultatzen. *du ad.* *Zah.* ‘argibidea, kontseilua eskatu’

kontu

kontu(-)emaile

kontu eman

kontu hartu

kontu(-)hartzaile

kontu(-)hartze

kontu korronte

kontulari

kontularitza

kontzeju *Heg.*

konzentratu, kontzentra, kontzentratzen. *da/du ad.*

konzentrazio

kontzesio

kontzesionario

kontzientzia

kontzientzia(-)eragozle *Sin.*

kontzientzia(-)objektore

kontzientzia(-)eragozpen *Sin.*

kontzientzia(-)objekzio

kontzilio

kooperatiba

kooperatibo: *Guyanako Errepublika Kooperatiboa.*

koordinazio

koroa

koroadun

koroatu, koroa(tu), koroatzen. *da/du ad.*

koroatze

korporazio

korrejidore

korritu 2 iz.: *dirua korrituan jarri, %15eko korrituarekin.*

kostu

kotizatu, kotiza, kotizatzen. *du ad.*

kotizazio

kreditu

krima* e. **krimen**

krimen ‘lege-hauste larria’

kriminal

krisi

krisialdi

kudeaketa
kudeatu, kudea(tu), kudeatzen. *du*
 ad.
kudeatzaile
kulpa
kulpadun
kulpagabe izond.
 kunplitu* e. **konplitu**
kuota
kutxa

L

laga, lagatzen. *du* ad. ‘utzi’
lagin
lagundi (*Jesusen Lagundia* esapide-
 an erabilia)
laido *Ipar.* edo *Jas.*
laidotu, laido(tu), laidotzen. *du* ad.
lan
 lan egin
 lan eragin
lanaldi
lanarte
lanbide
landa 1 iz. 1 ‘lantzeko on den lur-ere-
 mua, alorra’. 2 ‘hiriguneari kontra-
 jartzen zaion eremua’ (batez ere
 hitz elkartuetan)
lanegun
langabe iz. eta izond.
langabezia ‘lanik eza’
langile
langilego 1 *Ipar.* ‘langiletasuna’. 2* e.
 langileria, **langileak**
langileria
langiletasun

lankide
lankidego *Sin.* **lankidetza**
lankidetasun
lankidetza *Sin.* **lankidego**
lanleku
lanpostu
lansari
lantegi 1 ‘lan egiteko tokia, batez ere
 fabrika baino txikiagoa’: *eskulto-
 rearen lantegia*. 2 ‘egitekoa,
 lana’: *lantegi ederra hartu dik
 bere gain!*
lantoki
lanuzte
lapur
 lapurketa* e. **lapurreta**
lapurreria
lapurreta
lapurtu, lapur(tu), lapurtzen. *du* ad.
laterri h. **estatu**
lege
 lege nagusi
legealdi
legebiltzar
legebiltzarkide
legedi *Sin.* **legeria**
legegabe izond.
legegai
legegile
legegin *Bizk.* ‘legegilea’
legegintza
legegintzaldi
legegizon ‘gizon legelaria’
legelari
legeria *Sin.* **legedi**
legez 1 ‘legearen arabera’. 2 *Bizk.*
 ‘bezala’
legezko

legezkotasun
legeztapen
legeztatu, legeza, legeztatzen. *du* ad.
lehendakari
lehendakariorde
lehendakariordetza
lehendakaritza
lehengoratu, lehengora(tu), lehengor-
 ratzen. *da/du* ad.
lehia 1 ‘ahalegin bizia’. 2 ‘norgehia-
 goka’: *elkarren lehian ibili*.
lehiaka adlag.
lehiaketa
lehiakide
lehiarazi, lehiaraz, lehiarazten. *du* ad.
lehiatu, lehia(tu), lehiatzen. *da* ad.
lekatu 1, lekat(u), lekatzen. *Ipar. du*
ad. Zah. ‘kanpo utzi, salbuetsi’
lekualdaketa
lekualdatu, lekualda, lekualdatzen.
da/du ad.
lekualdatze
lekuko iz.
lekukotasun
lekukotu, lekuko(tu), lekukotzen. *da*
ad.
leninismo
leninista
leporatu, lepora(tu), leporatzen. 1 *dio*
ad.: *hilketa berari leporatu ziotela-*
lako. 2 *du* ad.: *berrehun kiloko ha-*
rria leporatu baietz!
letradu *Heg.* ‘legelaria’
libera 1 ‘Frantziako dirua’. 2 *Ipar.*
h. libra
libera esterlina
liberal 2 iz. eta izond.: *karlistak eta*
liberalak.

liberalismo
liberalkeria
liberaltasun
libertate *batez ere Ipar.* ‘askatasu-
 na’
librantza *Ipar.*
libratzaile
liga 1 1 ‘elkarte-mota’. 2 ‘kirol-lehia-
 keta’
lizentzi izan *Gip. da* ad. *Herr.* ‘zile-
 gi izan’
lizentzia
lizentziadun
lokabe izond.
lotura
 lukru* e. **lukuru**
lukur h. **lukurari**
lukurantz h. **lukurreria**
lukurari
lukurreria
lukurreru *Heg.* h. **lukurari**
lukuru
lurralde
luzamen
luzamendu *Ipar.*
luzapen
luzatu, luza, luzatzen. *da/du* ad.

M

magistratu iz.
mahaibur
mahaiburuko iz.
mahaikide
maiestate
mailegatu, mailega, mailegatzten. *du*
ad.

- mailegu**
maiorazko
maizter
maiztertza
maltzurkeria
manamendu *Ipar.* ‘agindua’
manatu, mana, manatzen. *Ipar.* eta *Naf.* *du ad.*
manatzaile *Ipar.* eta *Naf.*
mandatari
mandataritza
mandatu iz.
manifestatu, manifesta, manifesta-
 tzen. 1 *Heg. da ad.: milaka lagun*
manifestatu ziren Bilboko kaleetan.
 2 *Ipar. du ad.: milaka lagunek ma-*
nifestatu zuten Baionako kaleetan.
manifestazio *Sin.* (kale) agerraldi
manifestu
mantendu, manten, mantentzen. *da/du*
ad. 1 ‘(abereak) elikatu’. 2 ‘iraun
edo irauarazi, atxiki’
 mantenimendu* e. **mantentze**
mantentzaile
mantentze: *mantentze-lanak.*
mantenu: *mantenua eta soldata.*
manu
manupeko *Ipar.*
maoismo
maoista
marka 2 1 ‘kiroletakoa’: *marka hau-*
tsi, marka berdindu. 2 ‘merkatari-
tzakoa’: industri marka.
marxismo
marxista
masa
materiadun
materiagabe izond.
- material** iz. eta izond.
matxura
mehatxatu, mehatxa, mehatxatzen.
du ad.
mehatxatzaile
mehatxu
mehatxu egin
mehatxuka
men
men egin
mendeko
meneko *Ipar.*
merindade
merkantzia *Heg. h. salgai, gai*
merkatalgo *Sin.* merkataritza
merkatari
merkataritza *Sin.* merkatalgo
merkatu 1 iz.
merkaturatu, merkatura(tu), merka-
 turatzen. *du ad. Ekon.*
miaketa
miatu, mia, miatzen. *du ad.*
miatzaile
militante
militantzia
 ministergoa* e. **ministerio**
ministerio
 ministeritza* e. **ministerio**
 ministrari* e. **ministro**
 ministraritza* e. **ministerio**
ministro
 minoria* e. **gutxiengo**
mintegi
mitin
mitinlari
monarka
monarkia
monarkiko *Sin.* erregetiar

moneda* e. **moneta**

moneta 1 h. **diru, dibisa**: *Europako moneta-batasuna* h. *Europako diru-batasuna*; *dirua bi monetatan daukat* h. *dirua bi dibisatan daukat*; *lira Italiako moneta da* h. *lira Italiako dirua da*. 2* e. **txanpon, xehe**: *hiru moneta** e. *hiru txanpon*

monogamia

monopolio

monopolizatu, monopoliza, monopozitatzen. *du* ad.

mozkin ‘etekina’

mudantza

mudatu, muda, mudatzen. *da/du* ad.

mugaketa

mugazain

mugazaingo

mugazaintza

mugiezin izond.

mugikor

multa h. **isun**

mutualitate

N

nabigazio *Sin.* **itsasketa**

nagusiarazi, nagusiaraz, nagusiarazten. *du* ad.

nahiera iz.

nahierara adlag.: *mana gozoa biltzea asko zuten nahierara bazkatzeko.*

nahitaez

nahitaezko

nahitanahiez* e. **nahitaez, nahi eta nahi ez**

narriatu, narria(tu), narriatzen. *da/du* ad. *Zah.*

narrio *Zah.* ‘akatsa, orbana’

nazi

nazio

nazioarteko

nazioartekotasun

nazional

nazionalismo

nazionalista

nazionalitate

nazionalizatu, nazionaliza, nazionalizatzen. *du* ad.: *burdinbideak nazionalizatu zituzten.*

nazionalismo

nazionalsozialista

naziotasun: *Finlandiarren naziotasuna asko indartu zen halako epe-tan.*

nazismo

negoziatu, negoziatzen, negoziatzen. *du* ad.

negoziazio

negozio

nortasun: *nortasun-agiria.*

notari* e. **notario**

notario

notarriotza

O

obediencia ‘esanekotasuna’

objektore (*kontzientzia(-)objektore* hitz elkartuan bakarrik erabiltzekoa)

kontzientzia(-)objektore *Sin.* **kontzientzia(-)eragokle**

objekzio

kontzientzia(-)objekzio *Sin.*

kontzientzia(-)eragozpen

obligarazi, obligaraz, obligarazten.

Ipar. du ad.

obligatu, obliga, obligatzen. *da/du*

ad. h. **behartu, obligarazi**

obligazio *Ekon.*

obra

odolkide

odolkidetasun

ofenditu, ofendi, ofenditzen. *Heg. du*

ad. 'iraindu'

ofentsa

ofentsagarri *Zah.* 'iraingarria'

ofentsatu, ofentsa(tu), ofentsatzen.

Ipar. du ad. 'iraindu'

ofentsatzaile *Ipar.* 'iraintzailea'

ofizial 1 izond.

ofizialki

ofizialtasun

ofizio

ogasun 1 *Bizk.* 'ondasuna'. 2 *Admin.*

'finantzak'

ogen *Zub.* h. **hoben**

ogibide

ohitura

ohiturazko

ohostu* e. ostu

oinorde

oinordeko iz.

oinordekotasun

oinordekotza

oinordetza *Zuz.*

oker izond. eta iz.: *hori gaizki dago,*

eta beste hori okerrago.

okupatu, okupa, okupatzen. *da/du*

ad.

okupazio

oligarka

oligarkia

onarpen

onartu, onar, onartzen. *du ad.*

ondare

ondarez: *Oihenarten paper pila*

baten jabe ondarez egin zen

jaun hori.

ondasun

ondasundun

ondorengo iz.

ondoretasun

onespen

onetsi, onets, onesten. *du ad.*

ongintza

ongitu, ongi(tu), ongitzen. *da/du ad.*

oniritzi 1 iz. 'maitasuna'. 2 iz. 'on-

tzat ematea, onestea'. 3 izond.

'maitatua': *euskal dantza oniri-*

tziak. 4 izond. 'onetsia'

onura

onuradun

oporraldi

oposizio

ordain

ordainetan

ordainez

ordainezko

ordainagiri

ordainarazi, ordainaraz, ordainaraz-

ten. *dio ad.*

ordainbide

ordaindu, ordain(du), ordaintzen. *du*

ad.

ordaingai

ordaingarri

ordainketa

ordainkizun
ordainleku
ordainpeko
ordainsari
ordaintzaile
ordenantza
ordenatu 1, ordena(tu), ordenatzen.
 1 *du* ad. ‘antolatu, taxutu’. 2 *da/du*
 ad. ‘ordenako sakramentua hartu
 edo eman’
ordenu *Ipar.* ‘hilburukoa, testamen-
 tua’
ordezkari
ordezkaritza
ordezkatu, ordezkka, ordezkutzen. *du*
 ad.
ordezko
ordezkotza
ordeztu, ordez(tu), ordezten. *du* ad.
organizazio
organo 1 (izaki biziaren zatia)
orube
ostendu, osten, ostentzen. *Bizk. da/du*
 ad. ‘ezkutatu’
ostu, ostu, osten. *du* ad.

P

paga 1 *Ipar.* eta *Naf.* ‘lansaria’: *ape-
 zen paga*. 2 *Heg.* (haurrei ematen
 zaiena)
pagatu, paga(tu), pagatzen. *du* ad.
pagatzaile
pagu ‘ordainketa’
paragrafo
parlamentari iz.: *parlamentarien bi-
 lera*.

parlamentario izond.: *talde parla-
 mentario* (hala ere, hobe *parlamen-
 tu[ko] talde*)
parlamentu
partaide ‘parte-hartzailea’: *zure
 nahigabeen partaide naiz ni ere*.
partaidetza
parte
parte hartu
parte(-)hartzaile
parte(-)hartz
partidu *Heg.* 2 h. **alderdi**
partitu, parti, partitzen. *Zah.* edo
Herr. 1 *du* ad. ‘zatitu, banatu, berei-
 zi’. 2 *Ipar. da* ad. ‘joan, irten, abia-
 tu’
partitzaile
partzuer ‘esku-hartzailea’: *bi gizon
 partzuer direnean nekean eta go-
 zoan adiskide mamitzen dira*.
partzuergo
pasaporte
patentatu, patenta, patentatzen. *du* ad.
patente
 peaje* e. **bidesari**; **ordaintoki**
pentsio
pentsiodun
pentzudan *Bizk.:* *arazo hori nire
 pentzudan utz ezazue* (‘nire ardu-
 rapean’).
peritu
peritutza
pertsegitu, pertsegi, pertsegitzen.
Heg. du ad.
pertsegitzaile
pertsekuzio
pertsona
petxa 1 *Heg.* ‘zerga’

- petxatu**, petxa(tu), petxatzen. *Heg. du* ad. ‘zerga ipini’
- petzero** *Ipar.* ‘mendekoa’
- pezeta**
- plan**
- plangintza**
- plebe**
- plebeio**
- plebiszitu**
- poligamia**
- poligamo**
- politika**
- politikari**
- politiko** izond.
- politikoki**
- poliza** ‘agiria’
- polizia** 1 (elkartea). 2 ‘garbitasuna; ardura’. 3 h. **poliziako**, **poliziakide**
- poliziako** iz. (kidea)
- poliziakide** iz.
- populazio**
- populismo**
- populu** *Ipar.*
- porrot**
- porrot egin**
- porrot eragin**
- portzentaje** h. **ehuneko**
- postu**
- postura** *Bizk.* ‘apustua’
- pragmatika**
- prefektu**: *Erromako prefektua.*
- prefet** *Ipar.*
- premu** *Ipar.* ‘seme nagusia’; ‘oinordekoa’
- premugo** *Ipar.*
- premutasun** *Ipar.*
- prenda** *Heg.* 1 *Beh.* ‘bahia’. 2 *Zah.* ‘dohaina’
- presidente** ‘lehendakaria, burua’
- presidenteorde**
- presidentetza**
- preso**
- preso altxatu**
- presondegia**
- presozain**
- prezio**
- pribatu** izond.
- pribilegio**
- printze**
- printzerri**: *Kataluniako Printzerria.*
- printzesa**
- printzipio** 1 ‘hastapena, oinarria’.
- 2* e. **hasiera**, **haste**, **hastapen**
- probetxatu* e. **aprobetxatu**
- probetxu**
- probidentzia**
- probintzia**
- probintzial** iz. eta izond.
- profanatu**, profana, profanatzen. *du* ad.
- profanatzaille**
- profanazio**
- profitatu**, profita, profitatzen. *Ipar. du* ad. *Herr.*
- programa**
- programatu**, programa(tu), programatzen. *du* ad.
- programatzaile**
- programazio**
- proiektu**
- prokantsul**
- prokuradore**
- proletario**
- promes**
- promes egin**

S

promestu, promes(tu), promesten. *du*
ad.: *Lur promestua*.

prometatu, prometa, prometatzen.
Ipar. du ad. *Zah.* ‘promestu, agin-
du’

propaganda

propietate

proposamen

proposatu, proposa, proposatzen. *du*
ad.

prostituta

prostituzio

protesta *Heg.*

protesta egin

protestatu, protesta(tu), protesta-
tzen. *du* ad.

protokolo

prozedura 1 ‘eginbidea, jarraibi-
dea’

prozedura 2 *Ipar. h. isun*

prozesu

publikatu, publika, publikatzen. *du*
ad.

publiko *Sin. ageriko, jendaurreko;*
herri(-)

publizitate

Q

quorum

R

referendum

royalty

saihestu, saihets, saihestu, saihesten.

1 *da* ad. ‘bidetik atera, baztertu’.

2 *du* ad.: *traba eta debekuak*
saihesteko.

sail

sailburu

sailburuorde

sailburuordetza

salaketa

salakuntza

salarazi, salaraz, salarazten. *dio* ad.

1 ‘salatzera behartu’. 2 ‘saltzera
behartu’

salatari

salataritza

salatu, sala(tu), salatzen. *du* ad.

salatzaile

salbuespen

salbuetsi, salbuets, salbuesten. *du* ad.

saldu, sal, saltzen. *du* ad.

salerosi 1, saleros, salerosten. *du* ad.

g.er.

salerosi 2 iz.

salerosketa

salerosle

salerospen

saleroste

saletxe 1 (ardiena). 2 ‘saltokia’

salgai 1 pred.: *salgai dagoen liburua*.

2 iz.: *Europa guztiko salgaiak*
itsasoz zabaltzen zituen.

salmenta

salneurri

saltzaile

saneatu, sanea, saneatzen. *du* ad.

sari

saripeko iz. ‘soldatapekoa’
sasiletradu *Heg.*: *sasiletraduentzat*
ez dago legerik.

segurantzaz
segurantzia *Heg. Herr.* ‘segurantzaz’

segurtasun
sekretario h. **idazkari**
sekta

sekzio 1 *Zientz. eta Tekn.*: *ornomui-*
naren zeharkako sekzioa. 2* e.
atal

senadore* e. **senatari**

senatari

senatu

sendesle

sendetsi, *sendets*, *sendesten.* *du ad.*
 ‘berretsi’

sendi ‘familia’

senide

senidetasun

senidetu, *senide(tu)*, *senidetzen.* *da*
ad. ‘senide bihurtu’

senidetza

senikera *Bizk.* ‘senidetasuna, ahaide-

seniparte

senitarte

senitarteko iz. ‘ahaidea, familiakoa’

sententzia ‘epaia’

separatismo

separatista

sexu: *sexu-harremanak.*

sinarazi, *sinaraz*, *sinarazten.* *dio ad.*

sinatu, *sina*, *sinatzen.* *du ad.*

sindikalismo

sindikalista

sindikatu iz.

sindiko iz.

sistema

soldaduska *Heg.*

soldata

soldatapeko

solidaritate

solidaritzaz* e. **solidaritate**

sor-marka: *gazta horrek badu sor-*
marka.

sorosle

sorospen

sorotsi, *sorots*, *sorosten.* *du ad.* ‘lagun-

sortegun

sorterri

sorterritar

sozial

sozialdemokrata

sozialdemokrazia

sozialismo

sozialista

sozializatu, *sozializa*, *sozializatzen.*
du ad.

sozietate 1* e. **gizarte.** 2 (elkarte
 mota): *sozietateen alorreko legeria.*

sozio h. **bazkide**

subertsibo

subertsio

subirano

subiranotasun

sufragio

sufragista

suje *Ipar.* 1 *Zah.* ‘mendekoa’: *Jain-*
koaren suje *izateko.* 2 ‘gaia’: *to-*
bera mustraren sujeta.

sultan

sultanerri: *Omango Sultanerria.*

suntsiarazi, *suntsiaraz*, *suntsiaraz-*
ten. *du ad.*

suntsiezin
suntsigarri
suntsiketa
suntsikor
suntsipen
suntsitu, suntsi, suntsitze. *da/du ad.*
suntsitzaile
suntsitze: *Babiloniako erresumaren suntsitzea.*
susmagarri
susmarazi, susmaraz, susmarazten. *dio ad.*
susmatu, susma, susmatzen. *du ad.*
susmo
susmo izan. *du ad.*
suspertu, susper, suspertzen. *da/du ad.*
sustatu 1, susta, sustatzen. *du ad.*
 ‘suspertu, bultzatu’

T

tarifa
tarteko iz. ‘bitartekoa; senidea’
tarteko izan
teknikari iz.
teknokrata
teknokrazia
teokrazia
termino ‘teknika hitza’: *hizkuntzalaritzako terminoa.*
terrorismo
terrorista
tesoro *Heg. h. altxor*
testamentu
testigantza *Heg.* ‘lekukotasuna’
testigu *Heg.* ‘lekukoa’

testigutza *Bizk.* ‘lekukotasuna’
tiranía
tiranizatu, tiraniza, tiranizatzen. *du ad.*
tirano
tiranokeria
tiranotasun
titulu
tituludun
tokamen *Heg.:* *irabazietan bakoitzari dagokion tokamena.*
tokatu, toka(tu), tokatzen. *Heg. da/zaio ad. Herr.*
toki
tokialdaketa
tokialdatu, tokialda, tokialdatzen. *da/du ad.*
tortura
torturatu, tortura(tu), torturatzen. *du ad.*
torturatzaille
totalitario
totalitarismo
traba
traba egin
trabatu, traba(tu), trabatzen. *da/du ad.*
traditu, tradi, traditzen. *du ad. Zah.*
 ‘saldu, saldukeria egin’
tradizio
tradizional
tradizionalismo
tradizionalista
tradiziozale
trafikari
trafikatu, trafika, trafikatzten. *du ad.*
trafikatzaile
trafiko (merkataritzakoa eta drogena)
traidore

traidorekeria
transmisio
transmititu, transmiti, transmititzen.
du ad.
trantsizio
trataera
tratamendu
tratatu, trata, tratatzen. *du ad.*
tratu

tratuan
tratugile h. **tratulari**
tratulant *Ipar.* h. **tratulari**
tratulari
tregoa ‘menia, su-etena, gudu-etena’
tribunal *g.g.er.* 1 ‘auzitegia’. 2 ‘epai-mahaia’
trono* e. **tronu**
tronu
troskismo
troskista
truk 1 *batez ere Ipar.* adlag. ‘truke’.
 2 iz. (karta-jokoa): *trukean ari ziren.*

trukada ‘trukea, trukatzea’
trukaera
trukatu, truka, trukatzen. *du ad.*
trukatzaile
trukatze
truke 1 iz. ‘trukatzea’: *diru-trukea.*
 2 adlag.: *hire gorputza nire ari-maren truke.*
trukean: *ardoaren trukean irungo dizut; besteentzat dirutan eta zuretzat laztan-trukean.*

trust *Ekon.*
tutore

tutoretza
txanpon
txartel
txeke
txeketegi
txirotasun
txirotegi
txirotu, txiro(tu), txirotzen. *da/du ad.*
txosten

U

udal
udalbatza
udalbatzar
udalerrri
udaletxe
udaltzain
udaltzaingo
ugazaba
ukaezin ‘ezin ukatuzkoa’
ukan, ukaiten. *Ipar. du ad.* ‘izan’
ukandun *Ipar. g.er.*
ukatu, uka, ukatzen. *du ad.*
ukatzaile
ukatze
ukiezintasun
ukitu, uki, ukitzen. *du ad.*
uko
uko egin
unibertsal
urbanizatu, urbaniza, urbanizatzen.
du ad.
urratu 1, urra, urratzen. *du ad.*
urratzaile
urratze
urriki 1 ‘damua’. 2 ‘errukia’

urrikitu, urriki(tu), urrikitzen. *da* ad.
1 *Ipar.* eta *Naf.* ‘damutu’. 2 *Heg.*
g.er. ‘errukitu’

usadio

usantza

ustekabe

ustekabean

ustekabeko

ustekaberik

ustekabez

ustezko izlag.: *ustezko laguna.*

ustiapen

ustiatu, ustia, ustiatzen. *du* ad.

ustiatze

utopia

utopiko

utzietsi, utziets, utziesten. *Ipar. du*
ad. ‘bertan behera utzi’

X

xedapen

xedatu, xeda, xedatzen. *du* ad.

xede

Z

zabar

zabarkeria

zaindari

zaindaritza

zaindegi

zaindu, zain(du), zaintzen. *du* ad.:
zain ezazu zeure burua.

zaingo

zaintzaile

zaintzailetza

zaintze

zamari

zamatu, zama(tu), zamatzen. *du* ad.

zamatzaile

zamatze

zantzu ‘seinalea, aztarna’

zapalkuntza

zapaltzaile

zapuztu, zapuzt/zapuztu, zapuzten.

1 *da* ad. ‘zaputza hartu’. 2 *du* ad.
‘arbuiaitu’: *txoriak habia zapuztu*
du.

zatiezin

zatigaitz

zatikatu, zatika(tu), zatikatzen. *da/du*
ad.

zatikatze

zatiketa

zatikor

zatitu, zati(tu), zatitzen. *du* ad.

zedarri

zedarritu, zedarri(tu), zedarritzen. *du*
ad.

zedarritzatu, zedarrizta, zedarrizta-
tzen. *Ipar. du* ad.

zedula

zehatu, zeha, zehatzen. 1 *du* ad. ‘ji-
poitu’. 2 *Zuz.* ‘zigortu’

zehatzaile

zehatzezin

zenbaketa

zentralismo

zentralista

zentralizatu, zentraliza, zentraliza-
tzen. *du* ad.

zentralizatzaile

zentralizatze

zentsu ‘errola’
zentsura
zentsuratu, zentsura(tu), zentsura-
 tzen. *du* ad.
zerbitzu
zerbitzugintza
zerga
 zerga-bilketa
zergadun
zergalari
zergaldi
zergapeko
zergapetu, zergape(tu), zergapetzen.
du ad. ‘zerga ezarri’
zergategi
zibil
zigilatu, zigila, zigilatzen. *du* ad.
zigilu 1: *erregeren zigiluarekin*. 2 (gu-
 tun-azaletakoa)
 zigilu-marka
 zigilu-markatzekoa
zigor
zigorgarri
zigorkari
zigorkatu, zigorka, zigorkatzen. *du* ad.
zigorketa
zigorpe
 zigorpean
 zigorpeko
zigorraldi
zigorrazazi, zigorrazaz, zigorrazaz-
 ten. *du* ad.
zigortu, zigor(tu), zigortzen. *du* ad.
zigortzaile
zil izan *Naf.* ‘zilegi izan’
zilegi
 zilegi izan. *da/du* ad.
zilegitasun

zilegitu, zilegi(tu), zilegitzen. *du* ad.
zin
 zin-egile
 zin egin
zinegotzi
zinpeko izlag.
zio
zitate 1, zita(tu), zitatzen. *du* ad.
 1 ‘epailearen aurrean aurkezteko
 deitu’. 2 *g.er.* ‘aipatu’. 3 *Heg.* ‘hi-
 tzordua izan’
ziurtagiri
ziurtatu, ziurta, ziurtatzen. *du* ad.
zor
 zor izan
zorbide ‘bide-mota, lur jabedunean
 zehar igarotzen dena’
zordun
zordundu, zordun(du), zorduntzen.
da/du ad.: *hartzen duena zordun-
 tzen da.*
zorgabetu, zorgabe, zorgabetzen.
da/du ad.
zorpetu, zorpe(tu), zorpetzen. *da/du*
 ad.
zuhurtzia
zuribide
zuritu, zuri(tu), zuritzen. *da/du* ad.
 3 ‘nor bere edo besteren hutsegi-
 tea zuzentzen saiatu’
zuritze
zuzemen: *bitarte hau, bere anaia*
*etxeratzeko zuzemenak egiten iga-
 ro zuen.*
zuzen
zuzenbide
zuzendari
zuzendariondoko

zuzendariorde
zuzendariordetza
zuzendaritza
zuzendu, zuzen(du), zuzentzen. *Heg.*
da/du ad.

zuzenketa
zuzentasun
zuzentza ‘justizia’
zuzkidura
zuzkitu, zuzki, zuzkitzen. *du* ad.

Universidad de
Deusto

Deustuko
Unibertsitatea

• • • • •

